

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Special relationship Spojených států amerických
a Velké Británie**

Jiřina Cirhanová

Plzeň 2012

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Mezinárodní vztahy – britská a americká studia

Bakalářská práce

**Special relationship Spojených států amerických
a Velké Británie**

Jiřina Cirhanová

Vedoucí práce:

PhDr. Mgr. Petr Jurek

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2012

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2012

.....

Touto cestou bych chtěla poděkovat vedoucímu mé bakalářské práce, panu PhDr. Mgr. Petrovi Jurkovi, za udělení komentáře a věcné rady, jichž si velmi vážím. Chtěla bych zároveň poděkovat své rodině a blízkým za psychickou podporu, kterou mi projevovali během tvorby práce.

Obsah

1. Úvod.....	6
2. Kořeny zvláštního vztahu USA a Velké Británie	9
3. Pojem <i>special relationship</i>	14
4. Vztah USA a Velké Británie v letech 1945 až 1956.....	19
5. Vztah USA a Velké Británie v letech 1957 až 1973.....	26
6. Vztah USA a Velké Británie v letech 1974 až 1989.....	33
7. Vztah USA a Velké Británie od roku 1990 do současnosti.....	39
8. Závěr	45
Použité zdroje	48
Resumé.....	52

1. Úvod

O zvláštním vztahu Spojených států amerických a Velké Británie se říká, že vychází především ze společné minulosti, jazyka, hodnot a kultury. Ve válečných konfliktech tyto dvě země většinou stály po boku a později začaly sdílet své vědecké poznatky a spolupracovat na nových technologiích. USA se brzy staly významným investorem do ekonomiky Velké Británie, USA pro Velkou Británii představují důležitý exportní trh a i Velká Británie je významným investorem pro USA. Díky těmto faktům a odborné diskusi, jež často toto téma řeší, můžeme předpokládat výjimečnost vztahu těchto dvou zemí.

Cíl této bakalářské práce je dokázat či vyvrátit existenci zvláštního vztahu mezi Velkou Británií a Spojenými státy americkými v období od druhé světové války, tedy od okamžiku, co byla jeho existence artikulována Winstonem Churchillem, do současnosti. Metodologií této práce je komparativní případová studie. Diachronní komparací bych chtěla určit, v jakých odvětvích a v jakém období se zvláštní vztah Spojených států amerických a Velké Británie nejvíce projevil. Práce je rozdělena do kapitol podle časových horizontů, v nich se věnuji různým aspektům zvláštního vztahu (ekonomice, válečné spolupráci, osobním vztahům politických vůdců), jejichž případy jsou prozkoumány, následně porovnány a z porovnání je vyvozen závěr, zda zvláštní vztah mezi Velkou Británií a USA existuje.

Struktura časového rozdělení kapitol nastíněná v Projektu bakalářské práce byla přepracována a rozdělena do čtyř kapitol, jež se věnují obdobím 1945 – 1956, 1957 – 1973, 1974 – 1989, 1990 až do současnosti. Časová období byla stanovena podle událostí důležitých pro britsko-americké vztahy. Toto rozdělení kapitol bude lépe sloužit dosažení stanoveného cíle než původní rozdělení kapitol.

Ve druhé kapitole bakalářské práce se věnuji společné historii USA a Velké Británie. Začínám u prvních britských osadníků v Severní Americe, kteří s sebou z mateřské země přinesli své kulturní prvky a jazyk. Dále se zabývám postupnou proměnou vzájemných vztahů těchto dvou zemí a proměnou jejich postavení v mezinárodním systému. V této kapitole chci poukázat na důvody, proč by USA a Velká Británie mohly nebo měly mít jiný vztah než jiné dvě země.

Na začátku třetí kapitoly čtenáři přibližuji, kdy a za jakých okolností se objevil pojem *special relationship* USA a Velké Británie, proč byl zdůrazňován a kdo jej

proslavil. Zbytek kapitoly se věnuje názorové polemice odborníků na téma existence britsko-amerického zvláštního vztahu.

Čtvrtá kapitola se věnuje období od roku 1945, tedy od konce druhé světové války, do roku 1956, kdy vypukla suezská krize, která měla velký vliv na britsko-americké vztahy. V této době se projevují ekonomické problémy Velké Británie, které způsobila druhá světová válka a které Velké Británii ztěžují provádění vlastní zahraniční politiky.

Pátá kapitola popisuje období po roce 1957 do roku 1973, kdy Velká Británie vstoupila do Evropského hospodářského společenství. V této době Velká Británie a USA zahájily zvláštní vztah v oblasti sdílení jaderných technologií. Velká Británie začíná omezovat své zapojení ve světovém dění, kvůli finančním potížím, a hledá novou náplň svého vztahu k USA. V této kapitole jsou čtenáři přiblížena ekonomická opatření obou zemí a to, za jakých okolností byla provedena a jaký měla dopad.

Šestá kapitola se zabývá obdobím od roku 1974 do roku 1989, kdy byla ukončena bipolární konfrontace. Důležitým prvkem tohoto období byla spolupráce amerického prezidenta Ronalda Reagana a britské premiérky Margaret Thatcher. Tato spolupráce pomohla překonat a urovnat několikrát nedorozumění mezi USA a Velkou Británií.

Sedmá kapitola zkoumá vliv událostí, jež nastaly po roce 1989 až po současnost, na britsko-americké vztahy. Ukončení bipolární konfrontace znamenalo pro USA a Velkou Británii ztrátu společného nepřítele, který je po dobu studené války sjednocoval. Tato kapitola hledá náplň britsko-amerického zvláštního vztahu v dnešní době.

Z jednotlivých závěrů podkapitol věnujících se problematice britsko-amerického vztahu v určitém časovém horizontu bych chtěla určit, ve kterém směru je vztah USA a Velké Británie nejsilnější a v jakých odvětvích má která země větší vliv na tu druhou. Na závěr z předložených případů vyvozují, zda zvláštní vztah USA a Velké Británie skutečně existuje či existoval a v jakých oblastech se nejvíce projevil.

Při psaní této práce byly využity monografie, sborník, novinové články, články z časopisů a internet. Monografie a sborník mi poskytly především faktické údaje týkající se popisovaných událostí. Odborné články mi pomohly rozvinout argumentaci o důležitosti jednotlivých událostí a o jejich vlivu na britsko-americký zvláštní vztah.

Novinové články a internetové zdroje přispěly k aktuálnosti informací a k dalšímu doplnění argumentace.

V příloze jsou uvedeny statistiky exportu a importu Velké Británie. Pro USA nemohu udělat podobné grafy vypovídající o objemu obchodních transakcí, jelikož Světová obchodní organizace, kterou jsem využila jako věrohodný zdroj těchto informací, řadí britský export a import z pohledu USA pod Evropskou unii jako celek a neuvádí, jaké procento obchodních transakcí mezi USA a EU náleží kterému členskému státu EU.

2. Kořeny zvláštního vztahu USA a Velké Británie

Tato kapitola se věnuje vzniku Spojených států amerických od prvních osad až k americké revoluci, kdy se osamostatnily od Velké Británie, a dále vývoji vztahu USA a Velké Británie do konce 19. století. Tato kapitola vysvětluje společné kořeny těchto dvou zemí, jež jsou často považovány za základ zvláštního vztahu USA a Velké Británie.

První britská kolonie na území Severní Ameriky byla založena roku 1585 a nacházela se na ostrově Roanoke, který je součástí dnešní Severní Karolíny. Osud této kolonie sice pravděpodobně nebyl šťastný, jelikož už v roce 1590 její obyvatelé zmizeli beze stop, což zavedlo příčinu ke vzniku legend a mýtů, avšak její založení znamenalo důležitý krok pro Britské impérium.¹

Nový svět pro Angličany představoval podnikatelskou příležitost i azyl pro trpěné katolíky. Zakládání osad v Novém světě se však ukázalo být finančně velmi náročné, což nakonec vedlo k založení akciové Virginské společnosti, do které investovali bohatí britští obchodníci a šlechtici. Dne 10. 4. 1606 získala Virginská společnost od krále Jakuba I. patent opravňující ji k založení dvou kolonií a již v příštím roce byla v zátocě Chesapeake, na území dnešní Virginie, založena první trvalá osada Jamestown, pojmenovaná po králi Jakubovi I.² V roce 1624 byl patent Virginské společnosti zrušen, protože kolonie neprosplávala, a Virginie se stala královskou kolonií.³

Třináct původních kolonií Velké Británie v Severní Americe lze rozdělit do tří oblastí: Nová Anglie, Střední kolonie a Jižní kolonie. Pod Novou Anglii spadaly Provincie New Hampshire, Provincie Massachusetts Bay, Kolonie Connecticut a Kolonie Rhode Island a Providence Plantations. Mezi Střední kolonie se řadily Provincie New York, Provincie New Jersey, Provincie Pennsylvania a Kolonie Delaware. Do Jižních kolonií patřily Provincie Maryland, Kolonie a Dominia Virginie, Provincie Severní Karolína, Provincie Jižní Karolína a Provincie Georgie.⁴

První nedorozumění mezi mateřskou zemí a kolonisty se projevila již za francouzsko-indiánské války, což byla část sedmileté války (1756 – 1764) bojovaná na

---

¹ Raková 1998, s. 39-52

² Ibidem, s. 59-63

³ Ibidem, s. 89

⁴ Krejčí 2009, s. 51-50

území Ameriky. V této válce se střetly Velká Británie a Francie a jejich aliance. Francouzi se v Americe snažili omezit expanzi Angličanů a chtěli propojit území Louisiany s Kanadou. Angličané si to však nenechali líbit a spolu s kolonisty Francii porazili. Sedmiletá válka pro Velkou Británii skončila vítězstvím a velkými územními zisky, avšak vztahy s kolonisty postupně ochlázaly, až se Američané rozhodli vybojovat si nezávislost.⁵

Důvody sporů kolonistů s Velkou Británií měly různé zdroje. V roce 1763 královská proklamace omezila osidlování doposud neosídlené půdy. Dále byly zavedeny dovozní daně a zpřísněn cukerní zákon a roku 1765 byl zaveden zákon o kolkovném. Tyto zákony vyvolaly vlnu odporu mezi kolonisty i mezi anglickými obchodníky, což donutilo anglický parlament zákon stáhnout. Brzy na to však byla zavedena nová cla na dovoz zboží do Ameriky. Američané na nová cla zareagovali bojkotem anglického zboží, načež britský Kabinet zrušil dovozní cla na veškeré zboží kromě čaje. Radikální nálady se, až na pár provokací ze strany Američanů, uklidňovaly do okamžiku, kdy Velká Británie zákonem povolila krachující Východoindické společnosti dovážet čaj do Ameriky bez cla, čímž jí dala *de facto* monopol na dovoz čaje do Ameriky. Reakcí amerických radikálů byla roku 1773 akce známá jako Bostonské pití čaje, při níž byly bedny s čajem znehodnoceny shobením s lodě do moře. Dne 5. 9. 1774 zasedal ve Filadelfii první kontinentální kongres, který dne 4. 7. 1776 schválil Deklaraci nezávislosti.⁶ Válka za nezávislost USA trvala od roku 1775 až do 1783. Spojené státy americké vyhrály za přispění Francie, která tímto Velké Británii alespoň částečně oplatila prohru v sedmileté válce. Americká nezávislost byla uznána Pařížskou smlouvou z roku 1783.

Ačkoliv se Američané od Velké Británie odtrhli a založili nový stát, ze samotné ústavy je vidět, že i přes různá nedorozumění a neshody vyznávají stejné hodnoty jako obyvatelé Velké Británie. Podle bývalého britského premiéra Winstona Churchilla americká ústava z roku 1787/88 „na první pohled ostře kontrastuje se souborem tradic a precedentů, z nichž sestává nepsaná britská ústava. Přesto za [ní] nestojí žádná revoluční teorie. Vychází nikoliv z převratných spisů francouzských filozofů, kteří v Evropě vbrzku zažehli plamen revoluce, nýbrž ze staré britské doktríny, pouze nově zformulované tak, aby vyhovovala naléhavým potřebám Ameriky. Ústava byla

---

⁵ Churchill1999a, s. 121-128

⁶ Ibidem, s. 134-146

stvrzením víry v principy, jež anglicky mluvící národy usilovně rozvíjely v průběhu staletí. Jako nejsvětější svátost uchovala dávné anglické ideály svobody a spravedlnosti, od tohoto okamžiku pokládáné na druhé straně Atlantiku za bytostně americké.“⁷ V té době se však Američané považovali za protipól Velké Británie, svou zemi nazývali Nový svět, který se od toho starého lišil tím, že byl republikou a demokracií a nebylo v něm místo pro korupci, která byla rozšířená v Evropě.⁸

Po válce za nezávislost zůstaly mezi Velkou Británií a USA nedořešené spory, mezi něž patřily dluhy britské vládě, ztracený majetek lojalistů a obchodní základny Velké Británie na hranici s Kanadou. Velká Británie se snažila zákony omezovat obchod s USA.⁹ Přesto pro ně zůstávala největším obchodním partnerem.¹⁰ Oskar Krejčí tvrdí, že „v roce 1791 bylo 90 % importu a 50 % exportu USA spojeno s obchodem s Velkou Británií.“¹¹ V roce 1793 prezident George Washington (1789 – 1797) ve svém projevu vyhlásil neutralitu Spojených států amerických v napoleonských válkách, které v Evropě zrovna probíhaly. To však zemi rozdělilo na dva tábory. Obyvatelé Východu těžili z obchodu s Velkou Británií, ale pro hraničáře ze západněji položených oblastí byli Britové nepřátelé, kteří ohrožují jejich expanzi dále na Západ. Obchodníkům se nelíbily britské kontroly amerických lodí, které měly zabránit případnému zásobování Francie. Poněvadž chtěl prezident Washington napravit pochroumané vztahy mezi USA a Velkou Británií, vyslal do Londýna Johna Jaye, jenž s Velkou Británií sjednal smlouvu, která však ve výsledku nebyla pro USA příliš výhodná.¹² Roku 1807 bylo ve Velké Británii vydáno nařízení, které omezilo obchod neutrálních zemí s Francií. Jelikož byly USA neutrální, toto nařízení mělo velký dopad na jejich obchod. V reakci na toto nařízení nechal prezident Thomas Jefferson (1801 – 1809) roku 1807 v Kongresu schválit zákon o embargu, který měl donutit Velkou Británii a Francii k uzavření příměří, ale ve skutečnosti měl pro USA katastrofální důsledky. Tento zákon totiž zakázal export amerických výrobků i import některých britských výrobků.¹³

Roku 1812 vyhlásil americký Kongres Velké Británii válku z důvodu násilného verbování vojáků, porušování pásma výsostných vod, blokády a nařízení britské vlády,

---

⁷ Ibidem, s. 197

⁸ Reynolds 1988, s. 99

⁹ Churchill 1999a, s. 195

¹⁰ Krejčí 2009, s. 73

¹¹ Ibidem, s. 107

¹² Churchill 1999a, s. 258-259

¹³ Ibidem, s. 265

kteře omezovalo export amerického zboží. Neoficiální, avšak skutečný, důvod pro válku byla touha USA po území britské Kanady. Zpočátku USA prohrávaly, ale celou situaci zvrátila drtivá porážka Britů v New Orleans. Dne 24. 12. 1814 byla podepsána mírová smlouva, ve které byla potvrzena stávající hranice mezi USA a britskou Kanadou, z čehož vyplývá, že šlo vlastně o zbytečný konflikt. O válce se však začalo mluvit jako o druhé válce za nezávislost.¹⁴

Během napoleonských válek získaly španělské kolonie v Jižní Americe autonomii a požadovaly nezávislost. Velká Británie jejich nezávislost podporovala, protože s nimi čile obchodovala. Britský ministr zahraničí George Canning se proto obrátil na USA a navrhl britsko-americkou deklaraci, jež by prohlásila hranice amerického kontinentu za nedotknutelné. USA se však obávaly, že by tato deklarace mohla omezit jejich budoucí expanzi, a proto prezident James Monroe (1817 – 1825) ve svém proslovu roku 1823 vyřkl vlastní doktrínu, která by pokládala pokus evropských mocností o kolonizaci oblastí na západní hemisféře za ohrožení bezpečnosti USA.¹⁵ V této době se objevila doktrína zjevného údělu, která chápala USA jako vyvolenou zemi, která ovládne Severní Ameriku.¹⁶

Začala postupná expanze USA na Západ, během níž se projevovaly rozdílné postoje a zdroje obživy států, a potřeba dohody mezi Velkou Británií a USA o hranici mezi Kanadou a USA na Západě se stala aktuální. V roce 1845 byla Velké Británii navrhována dohoda na ustavení hranice s Kanadou na 49. rovnoběžce. Když Velká Británie tuto dohodu odmítla, pohrozily jí USA, že s ní zruší dohody z let 1817 a 1826 o společném obsazení Oregonu. Velká Británie se tohoto zalekla a navrhla dohodnutí se na 49. rovnoběžce.¹⁷

Během americké občanské války (1861 – 1865) usilovaly státy Jihu sdružené do Konfederace o uznání ve Velké Británii, ale Britové byli názorově rozděleni. Uznání Konfederace za nezávislý stát by proměnilo občanskou válku v mezinárodní konflikt. Fakt, že Velká Británie zachovala neutralitu, znamenal, že vlastně podpořila silnější státy Severu sdružené v Unii. Díky neutralitě mohla Velká Británie prodávat své zboží a zbraně Unii i Konfederaci zároveň. Neutrální statut Velké Británie byl ohrožen, když došlo k incidentu s britskou lodí Trent, na kterou vystřelila americká loď a na které

---

¹⁴ Ibidem, s. 267-273

¹⁵ Churchill 1999b, s. 30-31

¹⁶ Ibidem, s. 112

¹⁷ Nau 2008, s. 22

Američané z Unie zajali dva vládní zmocněnce Konfederace. Konflikt však byl zažehnán díky diplomatickému umění Unie a Velká Británie zůstala neutrální po zbytek občanské války v USA.¹⁸

Vztahy USA a Velké Británie byly téměř až do konce 19. století chladné. Velká Británie byla v té době hegemonek, měla námořní převahu a mnoho kolonií. Během války mezi Španělskem a USA (1898) zaujala Velká Británie neutrální postoj, ale nechala USA používat britské přístavy. Poté, co USA v této válce vyhrály, se z nich stala světová mocnost a Velká Británie získala nového potenciálního spojence, který bude podporovat podobné zájmy. Termín „anglosaský“ začal být chápán jako společné dědictví těchto dvou národů a případná válka mezi nimi by byla vnímána jako občanská válka.¹⁹

---

¹⁸ Siegel 2005, s. 117-118, 120, 122-123, 128

¹⁹ Adams 2005, s. 9-10, 12

3. Pojem *special relationship*

Velká Británie a USA měly blízký vztah již v 18. či 19. století. Tehdy šlo zejména o obchodní vztahy a o podobné ideály těchto dvou zemí. Důležitost tohoto vztahu však začala být vyzdvihována s příchodem druhé světové války (1939 – 1945), kdy začaly být USA důležité pro národní bezpečnost Velké Británie, protože ta sama o sobě neměla dostatečné kapacity na boj s nacistickým Německem.²⁰ Tehdejší britský premiér Winston Churchill (1940 – 1945) rád zdůrazňoval zvláštní vztah své země a Spojených států amerických a ve svých dějepisných knihách popisoval důvody, proč zrovna tyto dvě země by měly mít lepší vztah než s jinými zeměmi. Termín *special relationship* pochází z Churchillova projevu ve Fultonu, který přednesl dne 5. 3. 1946, tedy po skončení druhé světové války. V tomto projevu mluvil o důležitosti spojení USA a Velké Británie za války a o přátelství, které se z tohoto spojení zrodilo.²¹ Zvláštní vztah USA a Velké Británie se skládá z několika složek, mezi něž patří jazyk, kultura, historie, ekonomika, politické vztahy a vojenské zájmy.

Společný jazyk těchto zemí je někdy vnímán kladně a jindy negativně. Společný jazyk se stává překážkou v okamžiku, kdy jedno slovíčko znamená v každé zemi něco jiného. Někteří autoři proto uvádějí, že společný jazyk těchto dvou zemí jen zviditelňuje jejich odlišnost. Avšak při jednáních diplomatů, politiků a vojenských velitelů se ze společného jazyka stává výhoda.²²

V počátcích své existence byly Spojené státy americké hodně kulturně ovlivněny Velkou Británií. Ve 20. století se moderní kultura těchto zemí promíchala. Velká Británie a USA si vzájemně vyměňovaly hudební žánry, zpěváky i herce. Časem se však stalo, že svéráznost jednotlivých oblastí ve Velké Británii byla smazávána a v zemi se začaly šířit globální řetězce, které často pocházely z USA. V Británii začal proces amerikanizace.²³

Ekonomické propojení těchto zemí sahá až do dob, kdy USA byly kolonií Velké Británie. USA udržovaly obchodní vztahy s Velkou Británií i po získání nezávislosti a vyvážely do ní své zboží. Závislost na obchodu s Velkou Británií se projevila, když se USA pokusily na počátku 19. století donutit Velkou Británii a Francii k ukončení války

---

²⁰ Wither 2006, s. 48

²¹ Baylis – Marsh 2006, s. 181

²² Dobson 2002, s. 3

²³ Kingsnorth 2008, s. 6

tím, že vyhlásily embargo²⁴ a přestaly vyvážet své zboží. Velká Británie zůstala tímto embargem nedotčená, ale pro USA to byla katastrofa. Britský kapitál pomohl USA v 19. století vystavět železnice, rozvinout průmysl a zemědělství. Od 50. let 19. století začaly USA investovat ve Velké Británii. Počátkem 20. století již byl životní standard v USA vyšší než ve Velké Británii a ta byla nucena si od USA půjčovat peníze, aby mohla pokrýt náklady související s válčením.²⁵ Mocenské role těchto dvou zemí se začaly vyměňovat.

Zvláštní vztah USA a Velké Británie byl udržován množstvím vzájemných návštěv a korespondencí státníků a jejich vzájemnou důvěrou. Henry Kissinger²⁶ řekl, že státníci těchto dvou zemí se tak často radili a navštěvovali, že pro USA začalo být nemožné ignorovat britské názory a samostatně podniknout akci.²⁷ Velká Británie však za blízký vztah k USA musela platit zbrojením, podporováním USA v konfliktech a udržováním námořních základen ve světě.

Ve Velké Británii existují samozřejmě i skupiny, jež existenci britsko-amerického zvláštního vztahu zpochybňují. Kritizují fakt, že Velká Británie tento vztah zveličuje a dělá z něj něco, co není. Tvrdí, že by si měla uvědomit, že je jen jednou z mnoha zemí, se kterými mají Spojené státy americké užší styky.²⁸ Sám britský premiér David Cameron poukázal na posedlost Velké Británie zvláštním vztahem s USA a tvrdil, že tento fenomén zůstal zachován proto, že slouží národním zájmům Velké Británie. K přetrvání napomohlo tomuto fenoménu to, že se během let pro Velkou Británii stal ze zvláštního vztahu životně důležitý vztah, už nejde jen o sdílení kulturního bohatství a jazyka. Prezident USA Barack Obama při své návštěvě Velké

---

²⁴ Viz kapitulu 2. Kořeny zvláštního vztahu USA a Velké Británie

²⁵ Dobson 2002, s. 4-5

²⁶ Henry Kissinger je diplomat a akademik, jenž byl poradcem několika amerických prezidentů, poté ministrem zahraničí USA a je držitel Nobelovy ceny za mír. (Official Web Site of the Nobel Prize, The. The Nobel Peace Prize 1973. http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/1973/kissinger-bio.html, 7. 4. 2012.)

²⁷ Baylis – Marsh 2006, s. 184

²⁸ Huffington Post, The. "Special Relationship" Between U.S. And Great Britain Should End, U.K. Lawmakers Say. *The Huffington Post*. 28. 3. 2010 (http://www.huffingtonpost.com/2010/03/28/special-relationship-us-u_n_516217.html, 21. 1. 2012).

Británie přiznal, že vztah Velké Británie a USA považuje za zvláštní proto, že oba národy sdílejí hodnoty a věří ve svobodu a demokracii.²⁹

Alison Holmes³⁰ ve svém článku uvádí, že USA mají spoustu zvláštních vztahů, které jsou bilaterální. Avšak ve vztahu s Velkou Británií dochází ke konzultacím a k vyjednáváním mnohem širšího okruhu témat, než je v bilaterálních vztazích států nezbytné či dokonce možné. USA a Velká Británie jsou na sobě vzájemně dobrovolně závislé, což je na mezinárodním poli výjimečné.³¹ James Wither³² popisuje britsko-americký zvláštní vztah jako „neobvyklé bilaterální pouto, které bylo stvořeno za druhé světové války, přetrvalo studenou válku a bylo oživeno nedávnou kampaní proti islámskému terorismu a válkou v Iráku.“³³ Vojenská spolupráce je významnou složkou zvláštního vztahu USA a Velké Británie. USA s Velkou Británií plánují a podnikají vojenské akce, sdílejí jaderné technologie a citlivé informace pocházející od státních rozvědek.³⁴ Podle Johna Dumbrella³⁵ zvláštní vztah USA a Velké Británie existuje dodnes a zakládá se na vojenské spolupráci a na spolupráci výzvědných služeb. Velká Británie navázala s USA jedinečný vztah v oblasti jaderných technologií již v roce 1962, kdy byla podepsána dohoda z Nassau.³⁶

Podobnou kulturu a stejný jazyk má Velká Británie a USA společné i s jinými zeměmi, na příklad s Austrálií či Kanadou, avšak tyto země nejsou velké mocnosti,

---

²⁹ Chancellor 2011

³⁰ Alison R. Holmes je akademická pracovnice na Yale University, její vědecké práce se soustředí na problematiku domácí politiky Velké Británie, transatlantický obchod a globalizaci. (Holmes 2010, s. 267)

³¹ Ibidem, s. 260

³² James Wither je akademik, jehož výzkum se zaměřuje na britsko-americké vztahy, terorismus, ozbrojené konflikty, vyjednávání v mezinárodních konfliktech. (European Center for Security Studies. James Kenneth Wither (UK). <http://www.marshallcenter.org/mcpublicweb/en/component/content/article/29-art-bio-faculty-wither.html>, 7. 4. 2012.)

³³ "an unusual bi-lateral bond that was forged in the Second World War, maintained throughout the Cold War and revived more recently by the campaign against Islamist terrorism and the war in Iraq." (Wither 2006, s. 47)

³⁴ Ibidem, s. 48

³⁵ John Dumbrell v současnosti vyučuje na Durham University, ve svém výzkumu se zaměřuje na vietnamskou válku, lidsko-právní politiku prezidenta Jimma Cartera, současnou politiku USA a na britsko-americké vztahy. (Durham University. Staff Profiles. <http://www.dur.ac.uk/sgia/profiles/?id=4423>, 7. 4. 2012.)

³⁶ Dumbrell 2009, s. 65

a proto nejsou jejich vztahy natolik důležité pro mezinárodní systém. David Reynolds³⁷ za nejdůležitější prvky britsko-amerického vztahu považuje vzájemné konzultace, propojení zpravodajských služeb, vztah námořnictev obou zemí, která měla podobné bezpečnostní zájmy v severním Atlantiku, a zejména jadernou spolupráci obou zemí, protože žádný jiný spojenec USA neměl v této oblasti taková privilegia, jako měla Velká Británie.³⁸

Alex Danchev³⁹, který patří ke kritikům zvláštního vztahu USA a Velké Británie tvrdí, že byl stvořen, aby dosáhl požadovaného cíle, a poté zanikal a byl znovu obnovován podle okolností.⁴⁰ Zvláštní vztah nabíral na důležitosti, když se objevil společný nepřítel, kterého bylo třeba zničit. Toto je pragmatické vysvětlení jeho existence, jež nemělo nic společného s často uváděnými sentimentálními důvody jeho existence.⁴¹ Během let získal zvláštní vztah USA a Velké Británie mystický status, který je dnes těžké zpochybnit, protože byl podle něj postaven na víře, kterou však okolí nemusí přijímat.⁴² Danchev též uvádí, že „zvláštní vztah je mimo jiné vykořisťování historie pro současné účely, prováděné [...] slabším partnerem: strádajícími Brity[.]“⁴³ Danchev však uznává existenci zvláštního vztahu mezi USA a Velkou Británií na poli vojenských technologií a výzvědných služeb, což však byla oblast spolupráce, se kterou se nechtěly a ani nemohly na veřejnosti příliš chlubit. Středobodem této spolupráce byla v prvních letech studené války atomová bomba, její testování, vytipovávání strategických měst v Sovětském svazu, jejichž zničení by jej v případě potřeby paralyzovalo, a hledání základen, odkud by se mohlo útočit. V této oblasti spolupráce však byl poněkud asymetrický vztah, jelikož jej řídily USA.⁴⁴

James Woolsey, bývalý ředitel CIA o zvláštním vztahu Velké Británie a USA řekl: „Ačkoliv ve světě výzvědných služeb není nikdo kamarád, Velká Británie

---

³⁷ David Reynolds je akademický pracovník na University of Cambridge. (Reynolds 1988, s. 89)

³⁸ Ibidem, s. 98

³⁹ Alex Danchev je akademický pracovník na University of Nottingham, ve svém výzkumu se zaměřuje mimo jiné na zvláštní vztah USA a Velké Británie, na válku proti terorismu a na politickou kariéru Tonyho Blaira. (University of Nottingham, The. Alex Danchev. <http://www.nottingham.ac.uk/politics/staff/alex.danchev>, 7. 4. 2012.)

⁴⁰ Danchev 2006, s. 579

⁴¹ Danchev 1996, s. 739

⁴² Danchev 2006, s. 579, 593

⁴³ „special relationship is among other things an exploitation of history for present purposes, practised [...] by the weaker partner: the needy British[.]” (Ibidem, s. 582)

⁴⁴ Ibidem, s. 585, 589, 591

a Amerika jsou si tak blízko, jak to jen jde.“⁴⁵ Blízkost USA a Velké Británie ve výzvědných službách se pojí s jejich blízkostí ve vývoji jaderných technologií, s tím, že obě země jsou stálými členy Rady bezpečnosti OSN, s jejich zájmem na zastavení šíření jaderných zbraní do zemí, které je zatím nemají, a s vojenskou spoluprací v rámci NATO.⁴⁶

James Wither uvádí, že vztah s USA byl mnohými britskými politiky chápán jako životní zájem Velké Británie. Díky USA byla Velká Británie schopna vzdorovat nacistickému Německu i komunistickému Sovětskému svazu a mohla se déle považovat za důležitou mocnost. Pro USA byla Velká Británie, i přes několik neshod, nejnějnějším spojencem ve světě. Velká Británie většinou podporovala USA ve vojenských akcích a poskytovala jim své vojenské základny.⁴⁷

Warren Kimball⁴⁸ tvrdí, že součástí zvláštního vztahu nikdy nebyla podmínka rovnosti obou partnerů. Zvláštní vztah, ačkoliv by se to mohlo zdát, též nikdy neznamenal, že bude pro obě země stejně výhodný. Kimball dále upozorňuje, že rozmíšky mezi USA a Velkou Británií byly a jsou přirozenou součástí jejich partnerství, ale že neznamenají okamžité ukončení jejich vztahu.⁴⁹ Za případný úpadek důležitosti zvláštního vztahu USA a Velké Británie podle Gideona Rachmana⁵⁰ mohou globální zájmy USA, ekonomický úpadek Velké Británie, konec studené války a navázání vztahu Velké Británie a Evropy. Kdyby se však Velká Británie chtěla z Evropy nadobro stáhnout, mohlo by to též poničit její vztah s USA v ekonomické i strategické oblasti.⁵¹

---

⁴⁵ ”Although no one is a complete friend in the intelligence world, with Britain and America, it is as close as it gets.” (Rachman 2001, s. 8)

⁴⁶ Ibidem, s. 9

⁴⁷ Wither 2006, s. 48

⁴⁸ Warren Kimball je akademický pracovník na University College Newark, který se zabývá zejména druhou světovou válkou a historií a zahraniční politikou USA po roce 1945. (Newark College of Arts and Sciences & University College – Newark. Profile: Warren F. Kimball. <http://www.ncas.rutgers.edu/warren-f-kimball>, 7. 4. 2012.)

⁴⁹ Kimball 2005, s. 4

⁵⁰ Gideon Rachman je novinář píšící o mezinárodně-politických záležitostech s důrazem na zahraniční politiku USA, EU a na globalizaci. (Financial Times, The. Gideon Rachman. <http://www.ft.com/intl/comment/columnists/gideonrachman>, 7. 4. 2012.)

⁵¹ Rachman 2001, s. 11

4. Vztah USA a Velké Británie v letech 1945 až 1956

Tato kapitola se soustřeďuje na události, jež následovaly po druhé světové válce (1939 – 1945) a ovlivnily vztah Spojených států amerických a Velké Británie a jejich postavení v mezinárodním systému. V letech 1945 – 1956 byla Velká Británie zranitelná, jelikož byla oslabená z války, ale i přesto se zúčastnila korejské války po boku svého spojence, USA. Její velmocenské postavení mizelo, zatímco USA získávaly na síle. Suezská krize v roce 1956 ukázala Velké Británii její reálnou moc na mezinárodním poli.

Po druhé světové válce byla Velká Británie stále imperiální velmocí. Měla finanční a obchodní systém, který byl rozšířen ve světě a zároveň byl nezávislý na Spojených státech amerických, jež v té době získávaly na moci. Ke spravování tak velkého impéria bylo třeba udržovat po světě vojenské základny a mít silné námořnictvo, což stálo více peněz, než si mohla válkou poznamenaná země dovolit.⁵² Proto se během funkčního období britského premiéra Clementa Attleeho (1945 – 1951) začalo uvažovat o transformaci britského impéria v dobrovolné sdružení zemí, což byl nápad, který se protikolonialisticky zaměřeným USA zdál schůdnější než britský kolonialismus.⁵³ Velká Británie postupně začala být závislá na USA, protože potřebovala jejich finanční podporu. S koncem druhé světové války skončila finanční pomoc USA, která vyplývala z Dohody o půjčce a pronájmu. Velká Británie však nadále potřebovala finanční pomoc a její zástupce John Maynard Keynes vyjednal novou smlouvu, která Velké Británii zajistila další finanční pomoc USA. Ta však nebyla natolik výhodná, jak britští politici doufali, a při této příležitosti byl navíc v Bretton Woods dohodnut nový mezinárodní peněžní systém, kterému dominovaly USA se svým dolarem. Velká Británie tímto ztratila své postavení ve světové ekonomice a USA ji během následujících let postupně vytlačovaly z jejích trhů ve světě.⁵⁴

Státníci Velké Británie nadále udržovali vztahy se Spojenými státy americkými, na které dbal během války tehdejší britský premiér Winston Churchill (1940 – 1945). Spolupráce Velké Británie a USA se soustředila na technickou a informační oblast. Země vyvíjely nové zbraňové systémy, domlouvaly se na obranné taktice na počátek

---

⁵² Marr 2007, s. XII-XIII, XXIII, 15

⁵³ Ibidem, s. 27

⁵⁴ Ibidem, s. 9-10, 12-13

studené války, spolupracovaly na vědeckých a technologických výzkumech, sdílely své poznatky a další citlivé informace.⁵⁵ Velká Británie se účastnila jaderného programu USA, ale sdílení informací o jaderných technologiích zrušil ze strany USA McMahonův zákon z roku 1946. Tento zákon byl v následujících letech revidován, na příklad aby Velká Británie mohla od USA koupit jaderné ponorky a rakety Polaris.⁵⁶ Existence zvláštního vztahu přestala být natolik viditelná, jako tomu bývalo za druhé světové války. USA se staly silnějším partnerem, což znamenalo, že vztah s Velkou Británií pro ně začal ztrácet na důležitosti. Začalo být nutné, aby každá nově zvolená britská administrativa navázala a udržovala vztahy s USA, již nestačilo odvolávat se na společnou minulost. Partnerství s Velkou Británií bylo v počátcích studené války pro USA užitečné, protože měla rozsáhlé impérium, které se hodilo v okamžiku, když by bylo třeba zasahovat proti rozšiřující se moci Sovětského svazu. USA se snažily vyhledat strategická místa, kde by bylo vhodné mít základny pro případnou válku se Sovětským svazem, a odkud by se dobře zasahovalo proti šíření komunismu. Těmito místy měly být Velká Británie, Okinawa, oblast Suez a oblast dnešního Pákistánu a Velká Británie často vlastnila nedaleko těchto míst půdu.⁵⁷

Když v Číně došlo ke komunistickému převratu, prokázala Velká Británie svou pragmatičnost tím, že uznala existenci Čínské lidové republiky a obchodovala s ní skrze Hong Kong. Tento přístup se nezamlouval USA, které na rozdíl od Velké Británie podporovaly vládu na Taiwanu.⁵⁸ Během 50. let se mezi USA a Velkou Británií vyskytlo několik sporů o vedení Severoatlantické aliance, jež byla založena v roce 1949. John Dumbrell však ve své knize uvádí, že jeden ze členů štábu Ministerstva zahraničních věcí USA v listopadu 1951 prohlásil: „V současnosti máme s VB vskutku zvláštní vztah, který zahrnuje vzájemné konzultace široké škály témat.“⁵⁹ Mezi tato témata spadala na příklad jaderná strategie a strategie během korejské války (1950 – 1953).

Koncem června 1950 Severní Korea napadla Jižní Koreu. Jižní Korea neměla pro USA strategický význam, protože byla daleko od Evropy i od samotných USA,

---

⁵⁵ Danchev 2006, s. 585

⁵⁶ Marr 2007, s. 31, 211

⁵⁷ Danchev 2006, s. 586, 591

⁵⁸ Dobson 2002, s. 112

⁵⁹ "We have, in fact, at the present time a special relationship with the UK which involves consultation between us on a wide range of issues." (Dumbrell 2006, s. 52)

a proto se neočekávalo, že by USA vojensky zasáhly. Odhadovalo se, že USA nebudou klást odpor, když Sovětský svaz a Severní Korea zaberou Jižní Koreu a rozšíří na ní komunismus, jelikož USA nezasáhly, ani když byl komunismus rozšířen v Číně. Americký prezident Harry Truman (1945 – 1953) však rozhodl, že USA pomohou Jižní Koreji v odporu. Jelikož v té době Sovětský svaz bojkotoval Radu bezpečnosti OSN, neměl možnost vetovat žádost USA o udělení mandátu k vojenské intervenci v Jižní Koreji. Zásah v Jižní Koreji tedy probíhal pod záštitou OSN. Velká Británie, člen NATO, vyslala na pomoc do Jižní Koreje vojáky.⁶⁰ Postoje Velké Británie a USA k Sovětskému svazu se během korejské války lišily. Velká Británie byla po celou svou existenci zvyklá vyjednávat kompromisy s nepřáteli, což jí zajistilo soužití v míru. Toto je důvod, proč byla schopna vyjednávat se Sovětským svazem. Zejména znovu zvolený britský premiér Winston Churchill (1951 – 1955) se snažil přesvědčit nejprve prezidenta Trumana a poté prezidenta Eisenhowera, aby se Velká Británie, USA a SSSR sešli a vyjednávali, jako tomu bývalo za druhé světové války. Avšak USA chtěly Sovětský svaz změnit, nikoliv s ním koexistovat.⁶¹ Pohled Velké Británie a USA na situaci a zasahování v Koreji se lišil. Britští představitelé nesdíleli představy Američanů o tom, že Sovětský svaz a Čínská lidová republika hodlají rozšířit komunismus po celém světě, avšak zcela podpořili názor USA, že je třeba vzdorovat agresorovi, Severní Koreji, a proto vyslali do Koreje britská vojska.⁶² Velká Británie svou účastí v korejské válce podpořila doktrínu svého spojence o zastavení šíření komunismu do světa.⁶³ USA při korejském konfliktu Velké Británii zatajily zvažované použití atomové bomby a později i uhnutí se ze své strategie, když se v reakci na vstup ČLR do války rozhodly, že přestanou usilovat o sjednocenou nekomunistickou Koreu a spokojí se s jejím rozdělením.⁶⁴ Korejská válka skončila roku 1953, jejím výsledkem bylo ustavení hranice a demilitarizované zóny mezi Severní a Jižní Koreou kolem 38. rovnoběžky, tedy přibližně tam, kde hranice původně byla.

Nejdůležitější událost tohoto období, jež ovlivnila britsko-americké vztahy, se stala během funkčního období amerického prezidenta Dwighta Eisenhowera (1953 – 1961) a britského premiéra Anthonyho Edena (1955 – 1957). Jde o suezskou krizi,

---

⁶⁰ Kissinger 1994, s. 474-478

⁶¹ Ibidem, s. 508

⁶² Carter 2010, s. 296

⁶³ Dumbrell 2006, s. 52

⁶⁴ Carter 2010, s. 303

kteřá začala dne 26. července 1956, kdy egyptský vůdce Gamál Násir zabral Suezský průplav, který patřil Velké Británii a Francii. Hlavním motivem Násira bylo financovat výstavbu Asuánské přehrady na řece Nilu z poplatků vybíraných za proplutí lodí průplavem. Velká Británie předpokládala, že Spojeným státům americkým nebude případná intervence v Suez u vadit, protože Egypt se stal spojencem Sovětského svazu.⁶⁵ Po zabrání průplavu Egyptem byli představitelé Velké Británie připraveni unilaterálně vojensky zasáhnout, ale rozhodli se pro konzultace s Francií a USA, jelikož doufali, že by tak mohl být vyvolán větší politický nátlak na Egypt. Výsledkem konzultací bylo rozhodnutí uspořádat konferenci o Suez, kde se měl rozhodnout další postup v této situaci a na níž měly být zastoupeny všechny zúčastněné strany. Velká Británie však, na rozdíl od USA a Francie, nebyla z konání takové konference nadšena, jelikož chtěla egyptskému znárodnění Suez u co nejdříve odporovat, a to i vojenskou silou.⁶⁶

Načasování suezské krize bylo pro prezidenta Eisenhowera nevhodné, protože se blížily prezidentské volby, ve kterých Eisenhower propagoval mír.⁶⁷ Proto byl od počátku proti jakékoliv ozbrojené akci i proti ekonomickým sankcím vůči Egyptu a požadoval mírové vyřešení sporu. Naopak Velká Británie a Francie chtěly společnými silami donutit Egypt, aby se Suez u vzdal, a chtěly jej zmezinárodnit, čímž by byla zajištěna svoboda plavby průplavem. USA svůj postoj proti válečné intervenci zdůvodňovaly tím, že by šlo o porušení Charty OSN a o ohrožení světového míru. USA se navíc obávaly, že by Egypt mohl zablokovat průplav, v tom případě by jím nebylo možné dovážet ropu v případě potřeby. Velká Británie a Francie doufaly, že se jim podaří přesvědčit ostatní účastníky konference, která se konala v srpnu 1956, aby dali Egyptu ultimátum a aby podpořili jejich návrh na zmezinárodnění průplavu.

Na konferenci se ukázalo, že účastníci by raději kompromisní řešení a že Velká Británie a Francie by zůstaly při intervenci osamoceny. Situace kolem Suez u začala dělat Velké Británii problémy i na domácí půdě. Kvůli postoji USA se ve Velké Británii začaly častěji objevovat protiamerické skupiny a názory. Konzervativní strana, která byla v té době u moci, se kvůli odlišným názorům na řešení suezské krize rozdělila na dva tábory, na umírněné a na neoimperialisty. Umírnění souhlasili s názory USA a chtěli o Suez u vyjednávat skřze OSN. Naopak neoimperialisté záležitost chápali jako

---

⁶⁵ Dumbrell 2006, s. 53

⁶⁶ Bernard 2009, s. 43-44

⁶⁷ Hatzivassiliou 1989, s. 120

zlomový bod, který rozhodne o postavení Velké Británie ve světě. Druhá konference, jež se konala v polovině září, měla projednat ustavení *the Suez Canal Users' Association*, která by postupně přešla v mezinárodní správu průplavu. Účastníci druhé konference se nebyli schopni dohodnout na jejím fungování a na vybírání poplatků za proplutí. Kvůli tomuto neúspěchu se britský premiér Eden obrátil na Radu bezpečnosti OSN, ačkoliv USA tuto cestu již předtím důrazně nedoporučily.

Zástupci USA tvrdili, že názor USA a Velké Británie, respektive Evropy, na Suez se liší proto, že mají odlišný názor na kolonizaci.⁶⁸ Prezident Eisenhower v případě suezské krize doufal, že Velká Británie bude následovat příklad USA na Filipínách, kde podle něj USA moudře vládly a připravily je na samostatnost. Pro Eisenhowera byly USA přirozeným vůdcem nově nezávislých zemí, a proto se mu nelíbila invaze do Suez. Prezident USA se navíc cítil zrazen britským premiérem Edenem, který jej ihned neinformoval o britských krocích v této záležitosti a o rozhodnutí intervenovat. Odmítnutí poskytnutí ropy a finanční podpory Velké Británii ze strany USA mělo být trestem za tuto nekolonialistickou intervenci v Suez.⁶⁹ William R. Louis⁷⁰ však uvádí, že v této době mohou být též i USA považovány za koloniální mocnost, která nepřímou politicky kontroluje dění ve světě a ekonomicky světu dominuje.⁷¹

Intervence Velké Británie a Francie v Suez za pomoci Izraele dne 5. listopadu 1956. USA však začaly tlačit na Velkou Británii, aby ukončila zásah. Na půdě OSN se poprvé spojily USA se Sovětským svazem, aby ukončili válku v Suez. Americký prezident Eisenhower nepodpořil Velkou Británii v intervenci v Suez kvůli ekonomickým zájmům USA a faktu, že dvě třetiny tehdy známých ložisek ropy se nacházely na Blízkém Východě. Velká Británie si, na rozdíl od Francie, nemohla dovolit pokračovat v intervenci bez souhlasu USA, protože od nich potřebovala půjčku. O tři dny později se Velká Británie stáhla. Vynucené stažení Velké Británie ze Suez pro ni znamenalo ponížení, ztrátu vlivu v této oblasti a navíc zjištění, že její moc upadla.⁷² Andrew Marr ve své knize uvádí, že „podle tehdejšího viceprezidenta,

---

⁶⁸ Bernard 2009, s. 43-46, 52-56

⁶⁹ Louis 1985, s. 415-416

⁷⁰ William Roger Louis je akademický pracovník na University of Texas at Austin. (Ibidem, s. 395)

⁷¹ Ibidem, s. 417

⁷² Marr 2007, s. 151-159

Richarda Nixona, měl Eisenhower pochybnosti o Suez, nazývající rozhodnutí rozdrtit Británii svou největší zahraničně politickou chybou.“⁷³ Jean-Yves Bernard⁷⁴ na závěr své studie o situaci před intervencí Velké Británie a Francie v Suezsku tvrdí, že suezská krize odhalila, že zvláštní vztah mezi USA a Velkou Británií není, což podle něj vyplývá z toho, že USA Velkou Británii nepodpořily a chovaly se nechápavě k zájmům svého spojence.⁷⁵

Ačkoliv by se to mohlo zdát nelogické, Spojené státy americké po suezské krizi Velkou Británii neopustily, naopak navázaly užší spolupráci, a to zejména kvůli vzrůstajícím obavám ze Sovětského svazu. USA měly umístěné jaderné bombardéry na své základně ve Velké Británii, což zároveň mohlo ohrožovat její bezpečnost, protože šlo o nejbližší místo, na které by mohl Sovětský svaz zaútočit proti USA. Tímto získala Velká Británie něco, co by jí mohlo pomoci ovlivnit USA.⁷⁶

V letech 1945 – 1956 USA postupně získávaly na moci a z Velké Británie se stával méně významný partner světové velmoci. Britští politici, zvyklí na dřívější velmocenské postavení Velké Británie, nadále plánovali vlastní akce i bez souhlasu USA. V této době, zejména při suezské krizi, se však projevilo, že Velká Británie již není natolik samostatná a silná. Velká Británie bohužel potřebovala finančně podporovat od USA a ty si od ní tímto získaly vynucenou loajalitu, protože případná neposlušnost by Velkou Británii stála peníze a to si v poválečném období nemohla dovolit. Finanční podpora Velké Británie však byla i národním zájmem USA, protože ty chtěly zachovat hodnotu britské libry, jelikož její propad by mohl ovlivnit americký dolar. Jak je vidět na případu suezské krize, vlastní zájmy USA byly přednější než podpora jejich partnera, Velké Británie, i když její zásah proti Egyptu byl oprávněný. V této době se ukázalo, že partnerství těchto dvou zemí je značně asymetrické a vlny protiamerických nálad, jež se tu a tam ve Velké Británii objevovaly, většinou reagovaly na rozdílné názory Velké Británie a USA. V letech 1945 – 1956 se z Velké Británie stal

---

⁷³ „according to the then Vice President, Richard Nixon, Eisenhower had second thoughts about Suez, calling his decision to crush Britain his greatest foreign policy mistake.” (Ibidem, s. 159)

⁷⁴ Jean-Yves Bernard je akademický pracovník na Lakehead University v Ontariu. Publikoval studie o vztazích Velké Británie a Francie v 50. letech 20. století a o jejich politice při suezské krizi. (Bernard 2009, s. 61)

⁷⁵ Ibidem, s. 43-44, 61

⁷⁶ Dobson 2002, s. 106-107

menší partner světové velmoci, který se podílel na americkém technologickém výzkumu a obranné logistice.

5. Vztah USA a Velké Británie v letech 1957 až 1973

Tato kapitola se zabývá vývojem britsko-amerického vztahu v letech 1957 – 1973. V tomto období byla Velká Británie nucena devalvovat svou měnu a USA uzavřít tzv. zlaté okno, došlo ke krizím, v nichž hrály hlavní roli jaderné rakety, a k válce ve Vietnamu, jež byla reakcí Američanů na rozpínavost komunismu. Velká Británie se snažila najít pro sebe novou roli v mezinárodní politice, která by ji finančně nezatěžovala, ale zároveň by jí poskytla důležitost, zatímco USA, které již byly etablovanou velmocí, bojovaly s hrozbou komunismu. Velká Británie spatřila svou příležitost ve vstupu do Evropského hospodářského společenství, avšak bála se, že její vstup do EHS, který se uskutečnil roku 1973, negativně ovlivní vztah s USA.

V roce 1957 ukázalo vypuštění sovětské družice Sputnik do vesmíru technologický pokrok Sovětského svazu, což zapůsobilo na USA, které obratem uzavřely nové smlouvy s Velkou Británií o výměně informací, technologií a jaderného materiálu. V roce 1960 byla spolupráce rozšířena i na zbraňové systémy, Velké Británii byly nabídnuty rakety Skybolt a Velká Británie povolila USA založit základnu pro ponorky Polaris na Holy Loch.⁷⁷

Prezident John Fitzgerald Kennedy (1961 – 1963) v prvním roce své prezidentské kariéry ujistil britského premiéra Harolda Macmillana (1957 – 1963), že případný vstup Velké Británie do Evropského hospodářského společenství se nestane překážkou v britsko-amerických vztazích a že naopak podporuje myšlenku sjednocené Evropy. Myšlenka EHS se Spojeným státům americkým přestala líbit v okamžiku, kdy v něm byla zavedena protekcionistická opatření. USA proto doufaly, že vstup Velké Británie do EHS zlepší možnost obchodování USA s EHS. Velká Británie roku 1961 prvně zažádala o členství v EHS, ale její vstup byl vetován Francií, jejíž představitelé se obávali, že vztah s USA je pro Velkou Británii důležitější a že by mohla upřednostňovat spojenectví s USA před spojenectvím s Evropou.⁷⁸

V říjnu 1962 USA zjistily, že Sovětský svaz umístil na Kubu jaderné střely. Kdyby došlo ke konfrontaci, hrozilo i Velké Británii, že do ní bude zatažena, protože USA měly vojenskou základnu na území Velké Británie v rámci spolupráce ve vojenské oblasti. Tato americká základna byla zároveň nejbližší místo, na které mohli Sověti

---

⁷⁷ Reynolds 1985, s. 12

⁷⁸ Dobson 2002, s. 125-127

zaútočit proti USA. V této chvíli záleželo na diplomacii USA, zda bude ohrožena bezpečnost Velké Británie.⁷⁹

Po krizi na Kubě došlo k další krizi, tentokrát s Velkou Británií. Ta opírala svou schopnost nukleárního odrazení o rakety Skybolt, avšak koncem roku 1962 měly USA se Skybolt technické i finanční potíže a zvažovalo se ukončení projektu, což se Velká Británie dozvěděla dříve, než s ní stačily USA všechny okolnosti prodiskutovat. Z toho vyplývá, že USA byly již předem rozhodnuty o ukončení programu, který byl pro Velkou Británii důležitý, a nehodlaly o jeho existenci s Velkou Británií vyjednávat. Ukončení programu pro Velkou Británii znamenalo, že její schopnost nukleárního odrazení teď bude spadat pod USA a Velká Británie přestane být nukleární mocností. Rozmíška byla urovnána ve chvíli, kdy prezident Kennedy dovolil Velké Británii v roce 1962 nakoupit od USA rakety Polaris, čímž získala alternativu za Skybolt. Alan Dobson⁸⁰ píše, že v tom, že USA umožnily Velké Británii uchovat si jaderné technologie a nadále ji v tom podporovaly, můžeme spatřovat důkaz zvláštního vztahu těchto zemí minimálně na poli jaderných technologií. Kdyby se Velká Británie unilaterálně rozhodla zaútočit jadernými zbraněmi na Sovětský svaz, USA by kvůli tomu měly se SSSR problémy. Z toho vyplývá, že USA musely mít k Velké Británii velkou důvěru, jinak by něco takového neriskovaly.⁸¹

Dohoda z Nassau o nákupu raket Polaris ještě více utužila spolupráci USA a Velké Británie na tomto poli a položila základ tomu, co premiér Macmillan chápal jako zvláštní vztah, protože Velká Británie získala přístup k americkým jaderným technologiím a stala se jadernou mocností, aniž by sama jaderné technologie vyvinula.⁸² David Reynolds uvádí, že britští a američtí úředníci a diplomaté byli zvyklí spolu komunikovat a k nedorozuměním, jako na příklad při stahování Skybolt, došlo, jen když byly obvyklé komunikační kanály obejity. Reynolds však upozorňuje, že konzultace nemusí implikovat konsenzus obou zemí.⁸³

Kennedyho strategií na počátku vietnamské války bylo posílit jižní Vietnam natolik, aby byl sám schopen ubránit se komunismu. Tento záměr vtáhl USA více do

---

⁷⁹ Ibidem, s. 106-107, 127-128

⁸⁰ Alan Dobson je akademický pracovník na University of Dundee. Ve svých pracích se zaměřuje na tematiku britsko-amerických vztahů. (University of Dundee. Professor Alan Dobson. <http://www.dundee.ac.uk/politics/staff/alandobson/>, 7. 4. 2012.)

⁸¹ Dobson 2002, s. 128-130

⁸² Reynolds 1985, s. 12-13

⁸³ Ibidem, s. 10

politických záležitostí jižního Vietnamu. Navíc se ukázalo, že půjde o dlouhodobý úkol náročný na finanční i lidské zdroje.⁸⁴ V roce 1964 zvítězila ve volbách ve Velké Británii labouristická strana a britským premiérem se stal Harold Wilson (1964 – 1970). Labouristická strana byla již od 40. let proamerická, a proto se očekávalo, že vztah s USA bude posílen. Během prezidentských voleb ve Spojených státech amerických v roce 1964 podporoval premiér Wilson kandidáta na prezidenta Lyndona Johnsona (1963⁸⁵ – 1969), který byl poté, co vyhrál, Wilsonovi vděčný. Osobní vztah těchto dvou politiků se brzy přelil i do politického pole, protože ještě v roce 1964 navštívil premiér Wilson prezidenta Johnsona v USA a svěřil se mu, že Velká Británie je ve finančních potížích. Zlepšení vztahu těchto dvou zemí dosvědčuje i fakt, že ministr financí Velké Británie James Callaghan svěřil americkým úředníkům v té době ještě tajné informace o příštím rozpočtu své země. Výměnou za finanční pomoc měla Velká Británie zachovat své vojenské základny na východ od Suezů a podpořit USA při jejich zásahu ve Vietnamu. V únoru 1965 došlo k osobní roztržce mezi premiérem Wilsonem a prezidentem Johnsonem ohledně Vietnamu. Wilson chtěl Johnsonovi poradit v dalším postupu ve vietnamském konfliktu, ale Johnson jeho rady odmítl s tím, že se také neplete do záležitostí Britského impéria a že pokud chce premiér Wilson USA skutečně pomoci, má vyslat do Vietnamu vojáky.⁸⁶

Britští diplomaté se zdráhali podpořit USA ve Vietnamu, protože předvídali fiasko celé akce, a začátkem dubna 1965 se 49 poslanců veřejně distancovalo od bombardování Vietnamu Američany. V červnu 1965 dokonce adresovalo 50 poslanců prezidentu Johnsonovi dopis, ve kterém vyjadřovali své obavy ze situace ve Vietnamu. Premiér Wilson se nadále snažil zachovat dobré britsko-americké vztahy, a proto se k americkému zásahu ve Vietnamu nevyjadřoval a nekritizoval jej, za což byl v září 1965 sám kritizován. Britský premiér Wilson na svou obranu i na obranu zásahu ve Vietnamu odpověděl, že by nebylo vhodné, kdyby se teď USA stáhly, protože by se situace mohla stát nevypočitatelnou a tím i nebezpečnou. Tato Wilsonova slova však byla pravděpodobně vyslovena z vypočítavosti, protože Velká Británie nadále potřebovala kvůli libře finanční podporu od USA a protože podpora USA by se Velké Británii velmi hodila i v její politice v Jižní Rhodesii, která v té době chtěla získat

---

⁸⁴ Kissinger 1994, s. 649

⁸⁵ Lyndon Johnson prvně nastoupil na prezidentský post roku 1963 po zavraždění prezidenta Johna F. Kennedyho. (Dumbrell 2006, s. 176)

⁸⁶ Sandbrook 2008, s. 120-122

nezávislost.⁸⁷ Britský premiér Wilson se musel k vietnamské válce stavět alespoň neutrálně, protože Velká Británie byla závislá na pomoci USA a Wilson si je nemohl dovolit rozněvat. Toto dokazuje asymetričnost britsko-amerického vztahu, kdy slabší partner, Velká Británie, musí poslouchat silnější USA, aby zachovala svůj blahobyt.

Chování britského premiéra vyprovokovalo protiamerické nálady ve Velké Británii, na příklad Enoch Powell premiéra Wilsona kritizoval proto, že z Velké Británie dělá satelit Spojených států amerických a že USA budou chtít za svou finanční pomoc po Velké Británii, aby vyslala vojska do Vietnamu. USA však nepodporovaly britskou libru jen kvůli britské pomoci ve Vietnamu, USA se bály, že by případná devalvace libry snížila i hodnotu amerického dolaru. Když byla v září 1965 libra v krizi, vyjednal Callaghan s USA záchranný balíček, mezi jehož podmínky patřilo, že libra nesmí být devalvována, nesmí dojít k inflaci příjmů ve Velké Británii a že Velká Británie zachová své vojenské základny ve světě. Je však pravděpodobné, že premiér Wilson souhlasil s názory a požadavky USA proto, že to byly i jeho názory, tudíž pro něj nebylo těžké je naplnit, a navíc za to dostal potřebnou finanční podporu. Libra byla pro tento okamžik zachráněna, ale Velká Británie se výměnou za to musela podřídit požadavkům USA.⁸⁸

Šterlinková krize v listopadu 1967 vyvolala řadu vzájemných jednání mezi USA a Velkou Británií. Pro Velkou Británii začala být situace neudržitelná, avšak USA se jí snažily přemluvit, aby libru nedevalvovala, dokonce jí nabízely další finanční podpory. USA se bály, že by devalvace libry mohla ovlivnit americký dolar i světový finanční trh. Premiér Wilson po konzultaci s ekonomickými poradci musel uznat, že situace libry je i s finanční podporou USA neudržitelná a dne 18. listopadu 1967 oznámil, že libra bude devalvována o 14,3 %. Premiér Wilson se k tomuto rozhodnutí odhodlal bez předcházejícího upozornění USA, které z tohoto kroku nebyly nadšeny, avšak již delší dobu se dalo očekávat, že k devalvaci libry dojde, i když se jí USA dařilo oddalovat po dlouhou dobu. Velká Británie tímto ukázala, že stále dokáže prosadit vlastní potřeby navzdory svému mocnému spojenci.⁸⁹

Na ekonomickém poli existovala mezi USA a Velkou Británií neshoda již od Ottawské konference z roku 1932. Velká Británie založila své obchodní vztahy na

---

⁸⁷ Ibidem, s. 122-123

⁸⁸ Ibidem, s. 123-125

⁸⁹ Dumbrell 2006, s. 79, 81-82

protekcioismu a obchodovala se zeměmi v rámci svého impéria a v rámci šterlinkové oblasti. Toto však nevyhovovalo USA, které byly proti diskriminujícím obchodním opatřením. Ačkoliv se jejich názory na obchodní politiku lišily, dokázaly se tyto dvě země shodnout na dohodách dojednaných na Brettonwoodské konferenci roku 1944, které zformovaly mezinárodní ekonomiku na dalších několik let.⁹⁰ Ekonomická rivalita a britský imperialismus představovaly nejproblematičtější oblasti vztahu USA a Velké Británie. Britský imperialismus však zároveň měl i výhodu ve formě sítě základen ve světě, které se daly využít při zadržování komunismu.⁹¹

Britský premiér Wilson verbálně podporoval Spojené státy americké v konfliktu ve Vietnamu, avšak nechtěl, aby se do něj Velká Británie zapojila. USA však pouhá slovní podpora nestačila a nadále tlačila na Velkou Británii, aby se nevzdávala svých základen na východ od Suez, a chtěly, aby jim vyslala vojska na pomoc do Vietnamu. V té době však začala Velká Británie snižovat rozpočet na obranu a rušit některé své základny ve světě. Tímto se Velká Británie začala stahovat z dění ve světě, nemohla si to finančně dovolit. Velká Británie se takto připravila o něco, kvůli čemu s ní USA spolupracovaly. Premiér Wilson se snažil upravit pozici Velké Británie tak, aby mohl být zachován zvláštní vztah s USA, ale aby ji zároveň finančně nezatěžoval. Nová role Velké Británie měla spočívat na poskytování svých diplomatických zkušeností, nikoliv už na její vojenské síle. V roce 1968 byla uzavřena Smlouva o nešíření jaderných zbraní⁹², což se Velké Británii z finančních důvodů zamlouvalo. John Dumbrell však uvádí, že se mohlo také jednat o pokus o ukončení zvláštního partnerství USA a Velké Británie ve vývoji jaderných technologií. V roce 1969 bylo vyjednávání SALT⁹³ v plném proudu, avšak bez většího podílu Velké Británie. Když byl prezident Richard Nixon (1969 – 1974) na návštěvě ve Velké Británii, dal premiérovi Wilsonovi v souvislosti se SALT najevo, že má zájem na udržení zvláštního britsko-amerického vztahu, ale Velkou Británii již nepovažuje za velmoc, jakou bývala dříve. Velká Británie měla USA poskytovat diplomatickou pomoc a konzultovat a analyzovat s nimi problematické situace.⁹⁴

---

⁹⁰ Reynolds 1985, s. 7-8

⁹¹ Ibidem, s. 9

⁹² *Nuclear Non-Proliferation Treaty*

⁹³ SALT = *Strategic Arms Limitation Talks*

⁹⁴ Dumbrell 2006, s. 83-87

Za premiéra Edwarda Heatha (1970 – 1974) se zvláštní vztah USA a Velké Británie proměnil v něco, co Heath a Nixon společně nazývali přirozený vztah. Přirozený vztah USA a Velké Británie vyplýval z již výše zmíněné společné historie, a byl považován za něco, o co se nemohou Velká Británie ani USA svým jednáním připravit, na rozdíl od zvláštního vztahu, jenž by mohl být snadno zničen. Premiér Heath byl méně proamericky naladěný než předchozí britští premiéři.⁹⁵ Henry Kissinger poznamenal, že „ze všech britských vůdců byl Heath nejvíce lhostejný k spojení s Amerikou a možná dokonce i k jednotlivým Američanům“.⁹⁶ John Dumbrell uvádí, že „rozdíly mezi USA a VB se točily kolem sdílení břemena obrany, možného vzestupu protekcionismu amerického obchodu a též kolem vynořujících se problémů v Severním Irsku.“⁹⁷ Počátkem 70. let byly slabým bodem britsko-amerického vztahu jejich ekonomické vztahy a Brettonwoodský systém dominovaný dolarem. Roku 1971 byl prezident Nixon nucen ukončit tzv. zlaté okno, což byl systém, v němž bylo možno směnit americké dolary za zlato. Tento akt vyprovokovala Velká Británie a další státy, které chtěly směnit miliardy dolarů ze svých bank za americké zlato, což by pro USA znamenalo odčerpání zásob zlata. Tento náhlý krok USA bez předchozí konzultace s Velkou Británií se jí nelíbil, avšak pro USA to bylo nezbytné, ačkoliv tímto mohly ohrozit britsko-americký vztah.⁹⁸

David Reynolds tvrdí, že během 60. let 20. století se nejprve v USA a poté i ve Velké Británii začaly měnit postoje, které země zastávaly v minulosti. V USA šlo o důsledek probíhající vietnamské války. USA začaly přehodnocovat svou zahraniční politiku. Britské impérium, šíření komunismu a síla Sovětského svazu představovaly pro USA velké výzvy. V této době začalo impérium Velké Británie v Africe upadat, Velká Británie měla ekonomické problémy, stáhla se ze základů východně od Suez a rozhodla se pro vstup do Evropského hospodářského společenství. Britsko-americký vztah byl blízký a přátelský, ale zároveň byl i rivalský. Tato rivalita je některými autory chápána jako důvod, proč Velká Británie jako světová mocnost upadla. USA prý schválně podkopávaly její postavení a prohlubovaly její problémy v Indii, Palestině,

---

⁹⁵ Ibidem, s. 88, 91

⁹⁶ "of all British leaders, Heath was the most indifferent to the American connection and perhaps even to Americans individually" (Ibidem, s. 88)

⁹⁷ "US-UK differences were seen to revolve around defence burden-sharing, the possible rise of American trade protectionism, and also over the emergent troubles in Northern Ireland." (Ibidem, s. 89)

⁹⁸ Ibidem, s. 89, 91

Íránu a v Egyptě. David Reynolds však na obranu USA uvádí, že za úpadkem Velké Británie stálo vícero faktorů a nejde o dílo USA.⁹⁹ V 60. letech důležitost a moc Velké Británie upadla, čímž se ztratil zdroj rivality s USA a zároveň důvod pro USA ke spolupráci s Velkou Británií. V této době tudíž důležitost britsko-amerického zvláštního vztahu pro USA a i pro svět klesla.¹⁰⁰

Na počátku období, které popisuje tato kapitola, byl vztah Spojených států amerických a Velké Británie udržován blízkým osobním vztahem politických představitelů zemí. Díky tomu se podařilo vyřešit krizové situace, jako byla na příklad situace kolem zrušení programu Skybolt. Později byl zvláštní vztah USA a Velké Británie trochu rozvolněn, což vyplývalo nejen z událostí, které v té době nastaly, ale i z osobního vztahu prezidenta Nixona a premiéra Heatha. Odcizení USA a Velké Británie nastalo, když se Velká Británie nezúčastnila vietnamské války, což byl konflikt, na jehož výsledku USA velmi záleželo. Kdyby se totiž nechaly porazit či se stáhly, mohlo by to být viděno Sovětským svazem, jejich úhlavním nepřítelem během studené války, jako slabina. Účast Velké Británie, zvláštního spojence USA, tedy byla velmi žádoucí. Zhoršující se finanční situace Velké Británie jí nedovolila vydržovat si všechny vojenské základny ve světě, byla nucena je rušit, čímž sama sebe odstíhávala od dění ve světě. Tím Velká Británie ohrožovala svůj vztah s USA, kterým se hodilo, že jejich partner má síť základen ve světě. K čemu by byl Spojeným státům americkým společenec, který se izoluje, je slabý a nemá co nabídnout? Ačkoliv se Velká Británie snažila šetřit na výdajích na obranu, nadále investovala do vývoje jaderných zbraní a participovala na jaderných programech USA. V této době byla nejvýznamnější složkou britsko-amerického zvláštního vztahu spolupráce na poli jaderných technologií. Velká Británie se snažila dokázat, že je stále ještě mocností, s níž je nutno počítat, a svou příležitost vycítila v Evropě. Vstup do Evropského hospodářského společenství roku 1973 přinesl Velké Británii nové spojení, avšak i problémy. Od tohoto okamžiku lze sledovat její rozervanost mezi spojenectvím s USA a Evropou¹⁰¹.

---

⁹⁹ Reynolds 1988, s. 90-91, 93

¹⁰⁰ Ibidem, s. 109

¹⁰¹ Viz s. 43-44

6. Vztah USA a Velké Británie v letech 1974 až 1989

Šestá kapitola práce se věnuje rozboru událostí, které ovlivnily vztah Velké Británie a USA v letech 1974 – 1989. V této době se velmi důležitým stal vztah amerického prezidenta Ronalda Reagana na jedné straně Atlantiku a britské premiérky Margaret Thatcher na druhé. Jejich vzájemné porozumění se odrazilo na posílení britsko-amerického přátelství. V této době došlo k válce o Falklandy a USA podnikly první akce proti terorismu. Země nadále spolupracovaly v oblasti jaderných technologií a euroskeptismus britské premiérky Margaret Thatcher naznačoval její osobní volbu mezi Evropou a USA. Ke konci tohoto období začíná být na Velkou Británii vyvíjen nátlak, aby si zvolila mezi Evropou a USA, a formují se v ní dva protichůdné proudy, proevropský a proamerický.

Britští premiéři, kteří nastoupili do funkce po premiérovi Edwardu Heathovi, se snažili napravit škody, které svým přístupem napáchal na vztahu Velké Británie a USA. Premiér Harold Wilson (1974 – 1976¹⁰²) a premiér James Callaghan (1976 – 1979) se snažili znovu navázat přátelský vztah se svým protějškem v USA, prezidentem Geraldem Fordem (1974 – 1977), což se jim podařilo. Politika obou premiérů nebyla příliš proevropská, naopak se zaměřili na vztah s USA.¹⁰³

V roce 1976 došlo k další krizi libry šterlinků a Velká Británie byla nucena zažádat u Mezinárodního měnového fondu o půjčku, i když se musela podřídit tvrdým požadavkům MMF. Jedním z těchto požadavků byly výrazné škrty v rozpočtu. Velká Británie se nejprve obrátila na USA, které byly ochotny půjčku poskytnout, avšak jen na půl roku, po kterém by musely být peníze splaceny, což bylo pro Velkou Británii příliš málo času. Tato podmínka byla nastolena proto, že USA příliš nevěřily ve schopnosti Labouristické strany zacházet s penězi.¹⁰⁴ USA zároveň neměly vlastní zájem pomáhat Velké Británii, protože znehodnocení libry již nemohlo ohrozit Brettonwoodský systém, který v té době již neexistoval, a protože Velká Británie už neměla vojenské základny východně od Suez. O to větší bylo rozčarování, když britští státníci zjistili, že půjčka, kterou si mysleli, že Velká Británie potřebuje, nebyla nutná. Statistiky a odhady, na nichž se zakládal dohad, že se Velká Británie řítí do finančních potíží, byly chybné. Velká Británie na tom byla lépe, než se zdálo, dokonce než si sám britský ministr

---

¹⁰² Britský premiér Harold Wilson na svou funkci v roce 1976 rezignoval.

¹⁰³ Dobson 2002, s. 143, 145

¹⁰⁴ Ibidem, s. 144

financí myslel. Škrty, které byly ve Velké Británii zavedeny kvůli půjčce od MMF, vyvolaly v zimě 1978/9 chaos v průmyslu i v sociální sféře. Školy byly uzavřeny, popeláři neodváželi odpadky a ani mrtvá těla lidí nebyla pohřbívána. Národ se náhle stal pro vládu neovladatelný. Premiér Callaghan toto období nazval zimou nespokojenosti¹⁰⁵.¹⁰⁶ Po těchto událostech se stalo, že postavení Velké Británie a její pověst ve světě byly poškozeny. Jelikož Velká Británie musela řešit své vnitřní problémy, nemohla hrát důležitou ekonomickou nebo vojenskou roli ve světě, ale musela se soustředit na svou vnitřní transformaci. USA toho času procházely něčím podobným, musely řešit politické skandály a jejich dopady na důvěru voličstva a rostoucí zahraniční konkurenci v ekonomické sféře.¹⁰⁷ Nastaly by však ve Velké Británii tyto problémy, kdyby jí USA poskytly půjčku? Škrty ve výdajích ve Velké Británii, se kterými se pojila půjčka od MMF, s sebou přinesly vnitřní problémy, které pokazily Velké Británii pověst v očích zahraničních partnerů. Toto se nemuselo stát, kdyby si britští státníci troufli přistoupit na podmínku USA, že půjčka bude splacena do půl roku, nebo kdyby USA více věřily v britské schopnosti zacházet s penězi.

Velká Británie a USA svůj vztah znovu velmi rychle posílily, protože v letech 1979 až 1980 byl svržen šáh v Íránu (spojenec USA), zaměstnanci americké ambasády v íránském Teheránu se stali rukojmími muslimských fundamentalistů a Sověti napadli Afghánistán. Hrozba utužení studené války a muslimští radikálové vyvolali v USA potřebu udržet si své spojence. V té době do své funkce nastoupila britská premiérka Margaret Thatcher (1979 – 1990). Ihned po svém nástupu dojednala s americkým prezidentem Jimmym Carterem (1977 – 1981) nákup raket Trident, jež měly nahradit zastarávající rakety Polaris, o kterém s prezidentem Carterem jednal již její předchůdce, britský premiér James Callaghan.¹⁰⁸

Britsko-americké pouto bylo posíleno, když se Ronald Reagan stal americkým prezidentem (1981 – 1989). Margaret Thatcher a Ronald Reagan sdíleli stejný přístup k politice, zvaný politika z přesvědčení¹⁰⁹. Thatcher i Reagan byli silní a novátorští vůdci svých národů, sdíleli názory na svět a politiku. Jejich podobná politika a vzájemné porozumění utvořily příhodný základ pro vztah USA a Velké Británie.

---

¹⁰⁵ Originální název zní *winter of discontent*.

¹⁰⁶ Marr 2007, s. 367-368, 373

¹⁰⁷ Dobson 2002, s. 144, 146-147

¹⁰⁸ Ibidem, s. 147

¹⁰⁹ Originální název zní *conviction politics*.

Podle Lawrence Freedmana¹¹⁰ byla hlavní věc, která v tomto období probíhající studené války sblížovala USA a Velkou Británii, jejich stejný negativní názor na politiku *détente* vůči Sovětskému svazu.¹¹¹ V době, kdy byli premiérka Margaret Thatcher a prezident Ronald Reagan u moci, utužovala jejich společná snaha rozšířit liberální kapitalistický přístup k ekonomice, jejich sdílení názorů na politická témata a jejich shodné vnímání vnějších hrozeb britsko-americký vztah.¹¹²

Alex Danchev říká, že nákup Trident Velkou Británií od USA v roce 1982 byl poslední spoluprací v oblasti jaderných zbraní. Vlastnictví Trident dodává Velké Británii falešný pocit samostatnosti, protože použití Trident je ve skutečnosti závislé na informacích a naváděcím systému z USA a na uranu dováženému též z USA. Použití Trident Velkou Británií je tedy plně pod kontrolou USA.¹¹³ Alan Dobson však uvádí, že zvláštní vztah mezi USA a Velkou Británií v oblasti jaderných technologií nadále pokračuje. Premiérka Margaret Thatcher dovolila USA, aby přemístily svůj evropský válečný štáb z Německa do High Wycombe ve Velké Británii. Premiérka Thatcher též podpořila umístění raket Cruise na vojenské základně Greenham Common na území Velké Británie, což sice bylo mezi Brity nepopulární rozhodnutí, ale potvrdila se tímto pokračující spolupráce USA a Velké Británie na poli obrany. Velká Británie podporovala zahraničně-politické aktivity USA, na příklad souhlasila s podpořením Afghánců rebelujících proti invazi SSSR, spolu s USA protestovala proti stannému právu v Polsku a sdílela negativní názor na komunismus a Sovětský svaz.¹¹⁴

Věc, na které se USA a Velká Británie v této době neshodly, byla, že ačkoliv byla premiérka Thatcher proti komunismu stejně jako prezident Reagan, tak na rozdíl od USA, se Sověty a s východním blokem nadále obchodovala. Velká Británie se vždy chovala pragmaticky, když se jednalo o obchod, a nemíchala jej s ideologií či osobními sympatiemi, což byl případ USA. Tyto obchodní vztahy byly udržovány nezávisle na vztahu s USA a obchodní strategie Velké Británie nebyla předem s USA nijak konzultována. Jelikož Velká Británie již vstoupila do Evropských společenství, zařadila se po bok ostatních evropských států v protekcionismu, což negativně ovlivnilo

---

¹¹⁰ Lawrence Freedman je akademický pracovník na King's College v Londýně. (Freedman 1982, s. 395)

¹¹¹ Holmes 2010, s. 257, 259, 261

¹¹² Dobson 2002, s. 150

¹¹³ Danchev 2006, s. 591-592

¹¹⁴ Dobson 2002, s. 130, 152-153

obchodní vztahy s USA. Fakt, že premiérka Margaret Thatcher dávala přednost vztahu s USA před vztahem s Evropou, toho příliš nezměnil.¹¹⁵ Velké Británii se sice před vstupem do ES podařilo vyjednat dočasné výjimky v obchodování s Commonwealthem a v dovozních clech, protože Velká Británie nebyla soběstačná a musela dovážet potraviny z Commonwealthu.¹¹⁶ Žádná z těchto výjimek se však explicitně nevztahovala na obchod s USA, z čehož lze vyvodit, že v tomto případě Velká Británie sledovala své národní zájmy a snahu o záchranu vlastní ekonomiky a neohlížela se na obchodní zájmy svého amerického spojence.

Spor mezi Velkou Británií a USA se vynořil, když Argentina v roce 1982 obsadila Falklandské ostrovy, které toho času patřily Velké Británii. Spor o Falklandy mezi Argentinou a Velkou Británií byl dlouhodobý. Velká Británie dokonce již uvažovala, že Falklandy Argentině navrátí, pokud bude zachován životní standard lidí obývajících ostrovy. Když Velká Británie stáhla svou loď HMS Endurance z této oblasti, argentinský vojenský diktátor Galtieri to pochopil tak, že když teď zahájí invazi na Falklandy, Velká Británie nebude odporovat, protože nebude připravena vojensky zasáhnout. Avšak představitelé Velké Británie si nechtěli nechat líbit útok na britské teritorium. Velká Británie potřebovala v této akci pomoc od USA, což způsobilo v USA dilema. Prezident Reagan totiž podporoval všechny protikomunistické režimy v Latinské Americe, mezi něž patřil i režim v Argentině. Kdyby se Reagan rozhodl pomoci svému britskému spojenci, mohl by si zneprátnit nejen svého argentinského spojence, ale i ostatní latinskoamerické spojence. Z tohoto důvodu se představitelé USA pokusili nejprve konflikt mezi Velkou Británií a Argentinou urovnat a poté USA začaly Velké Británii nenápadně pomáhat.¹¹⁷

Freedman píše, že se Velké Británii na prvotním přístupu USA nelíbilo, že váhaly mezi Velkou Británií, dlouhodobým demokratickým spojencem, a diktátorskou Argentinou. Premiérce Margaret Thatcher se prý též nelíbilo, že byla vlastně Spojenými státy americkými postavena na roveň argentinské vojenské chuntě. Navíc, kdyby bylo Argentině povoleno, aby Falklandské ostrovy zabrala, byla by její agrese vlastně odměněna, což by se mohlo stát nebezpečným precedentem.¹¹⁸ Americký ministr zahraničí Alexander Haig ujišťoval latinskoamerické spojence, že USA se na stranu

---

¹¹⁵ Ibidem, s. 156

¹¹⁶ Sychra 2003, s. 42-43

¹¹⁷ Dobson 2002, s. 153-154

¹¹⁸ Freedman 2006, nečíslováno

Velké Británie přidaly jen proto, že došlo k agresi, což nemohou přehlédnout, ale jinak, že souhlasí s protikolonialistickými náladami v Latinské Americe.¹¹⁹ Prezident Reagan následně označil Argentinu za agresora a otevřeně začal podporovat britské zájmy. Pro Velkou Británii byla pomoc USA velmi důležitá, protože dodaly nejen vojenský materiál, ale i informace o vojenských plánech Argentiny a o pohybu argentinské armády. Po šesti týdnech Velká Británie vyhrála, udržela si své teritorium na Falklandských ostrovech a znovu získala svou ztracenou prestiž na mezinárodním poli i v očích USA.¹²⁰ Pomoc USA Velké Británii při zásahu na Falklandských ostrovech potvrzuje zvláštní vztah Velké Británie a USA v této době, protože USA riskovaly, že si svým jednáním, podporou Velké Británie, znepřátelí státy v Latinské Americe.

V roce 1983 došlo ke krizi v britsko-americkém přátelství, protože USA podnikly invazi na ostrov Grenada. Grenada začala mít vnitřní problémy a vyhledala pomoc u Kuby, se kterou měla přátelské vztahy. Toho se USA zalekly, jelikož zde bylo nebezpečí, že by se z Kuby mohl přenést komunismus na Grenadu, a proto USA zasáhly. Grenada byla v té době členem britského sdružení států Commonwealth a USA před invazí s Velkou Británií svou akci neprodiskutovaly. Ačkoliv byly USA blízkým spojencem Velké Británie, nemohla si to nechat líbit a postup USA zkritizovala. USA nespokojenost Velké Británie s tímto krokem chápaly jako nevděčnost, protože jí pomohly ve válce o Falklandy.¹²¹

Další případ, na němž se USA a Velká Británie nemohly shodnout, bylo, zda jednat se Sovětským svazem. Premiérka Margaret Thatcher byla ochotna se SSSR vyjednávat, ale prezident Reagan nikoliv. Prezident Reagan bez předchozích domluv s Velkou Británií oznámil v roce 1984 svůj program *Strategic Defence Initiative*, který měl USA chránit před jaderným útokem. Následovala rozmluva premiérky Thatcher a prezidenta Reagana, ve které Thatcher vyjádřila své obavy z programu SDI a snažila se vyjednat, aby informace nabyté díky SDI byly sdíleny se spojenci USA. Premiérka Thatcher však neměla příliš velký vliv na průběh událostí kolem SDI, jelikož šlo o čistě americkou záležitost. V prosinci 1985 se Velká Británie stala spolupracovníkem USA na výzkumu v SDI.¹²²

---

¹¹⁹ Isaacson 1982, nečíslováno

¹²⁰ Dobson 2002, s. 154-155

¹²¹ Ibidem, s. 156-157

¹²² Ibidem, s. 157-158

Názor Velké Británie na terorismus byl v tomto období shodný s názorem USA. Po několika teroristických útocích, za něž byla z části zodpovědná Libye, protože její vůdce Muammar Kaddáfí finančně podporoval teroristické skupiny, které operovaly v Evropě a na Blízkém východě, se Reagan roku 1986 rozhodl pro invazi a požádal evropské spojence USA o pomoc. Jediná Velká Británie souhlasila s jeho záměrem a podpořila USA v útoku.¹²³

David Newsom¹²⁴ ve svém článku píše, že v 80. letech se vynořilo téma nedostatečnosti vzájemných konzultací o plánovaných krocích. Šlo zejména o nedostatek poskytovaných informací ze strany USA a jejich neohlížení se na britská stanoviska. Za důsledek nedostatečné konzultace USA s Velkou Británií považovala Margaret Thatcher neschopnost Velké Británie a USA zareagovat na sovětskou invazi do Afghánistánu v roce 1981. Jako další příklady nedostatečných konzultací uvádí Newsom mimo jiné spuštění SDI roku 1983, invazi USA do Grenady roku 1983, útok USA na Libyi v roce 1986, jednání USA se SSSR o zákazu balistických střel roku 1986.¹²⁵ Přestože mají tyto dvě země mnoho kontaktů a setkávají se na příklad ve fóru v NATO, problém na straně USA vyvstává při rozhodování v dlouhé veřejné debatě, která vytvoří konsenzus založený na analýzách, poté zbývá již málo času na další konzultace. Prezident USA se navíc při krizové situaci musí rozhodovat co nejrychleji, protože nerozhodnost by jej mohla politicky poškodit. Spojenci USA proto nejsou konzultováni při samotném rozhodování, bývá s nimi debatováno, až když je vydáno rozhodnutí.¹²⁶

Nejdůležitější faktor působící na zvláštní vztah USA a Velké Británie v letech 1974 – 1989 bylo přátelství představitelů těchto zemí, britské premiérky Margaret Thatcher a amerického prezidenta Ronalda Reagana. V tomto období došlo k několika nedorozuměním a sporům mezi USA a Velkou Británií, jež byly způsobeny vlastními zájmy zemí neberoucími ohledy na spojence, avšak pokaždé se je podařilo urovnat a dobré vztahy zemí byly zachovány. Konec bipolární konfrontace v roce 1989 s sebou přinesl otázku, zda se zvláštní vztah USA a Velké Británie zachová, i když již ztratily společného nepřítele, jenž je spojoval.

---

¹²³ Ibidem, s. 160-161

¹²⁴ David Newsom býval členem diplomatické služby USA a je bývalým velvyslancem USA v Libyi, Indonésii a na Filipínách. (Newsom 1987, s. 225)

¹²⁵ Ibidem, s. 225, 227

¹²⁶ Ibidem, s. 228-230

7. Vztah USA a Velké Británie od roku 1990 do současnosti

Pád berlínské zdi v roce 1989 a ukončení bipolární konfrontace vyvolaly spekulace o ukončení zvláštního vztahu USA a Velké Británie. Na příklad John Dickie tvrdil, že konec studené války znamená i konec pro blízký vztah těchto dvou zemí.¹²⁷ Novinář Neal Ascherson se též vyjádřil v tom smyslu, že mýtus zvláštního vztahu USA a Velké Británie je teď skutečně pryč. USA a Velká Británie totiž ztratily společného nepřítele, který je po dobu studené války sjednocoval. Po skončení bipolární konfrontace se USA zaměřily na neo-izolacionismus a na Asii, čímž americké vojenské základny na území Velké Británie ztratily svůj význam.¹²⁸ Tato kapitola se věnuje vývoji zvláštního vztahu Velké Británie a USA v období od roku 1990 do současnosti a hledá nový obsah zvláštního vztahu v tomto období.

Po prezidentovi Ronaldu Reaganovi nastoupil do funkce George H. W. Bush (1989 – 1993). Ten se snažil distancovat od politiky svého předchůdce, což mělo dopad i na britsko-americké spojení. Prezident G. H. W. Bush se snažil rozvinout spojení i s dalšími evropskými zeměmi, zejména s Německem, a neřítit se jen na partnerství s Velkou Británií. Během jeho působení v úřadu prezidenta došlo mezi USA a Velkou Británií k neshodám ohledně postbipolárního vývoje NATO, ohledně opětovného sjednocení Německa a kvůli Bosně.¹²⁹ Prezident G. H. W. Bush se chtěl soustředit na vztah s Německem na úkor vztahu s Velkou Británií, avšak během války v Perském zálivu, do níž se USA vložily v listopadu 1990, se ukázalo, že Velká Británie nadále zůstává významným evropským spojencem USA, protože jim vyslala na pomoc nejvíce vojáků.¹³⁰ V roce 1990 byla premiérka Margaret Thatcher nucena rezignovat kvůli svému euroskeptismu. Britská premiérka Thatcher upřednostňovala britské spojení s USA, což jí uškodilo, a byla nahrazena Johnem Majorem (1990 – 1997), jenž byl více proevropský.¹³¹

Nejvíce neshod mezi USA a Velkou Británií během Bushovy a Majorovy administrativy se objevilo, když se dělila Jugoslávie. USA považovaly situaci v Jugoslávii za evropský problém, do kterého se nemají angažovat, protože nejde

---

¹²⁷ Dumbrell 2004, s. 438

¹²⁸ Dumbrell 2006, s. 130-131

¹²⁹ Ibidem, s. 123-124

¹³⁰ Wright 1991, s. 57

¹³¹ Dobson 2002, s. 162

o jejich národní zájem. USA zastávaly stejně jako Velká Británie názor, že by se Jugoslávie neměla rozdělit na více států. USA se přikláněly k tomu, aby byla srbská agrese odsouzena, a aby byli ochráněni bosensští muslimové, avšak nechtěly na místo vyslat svá pozemní vojska. Podle Velké Británie by však vzdušné útoky na Srby a zrušení zbraňového embarga nad Bosňany mohlo ohrozit přítomná britská vojska, jež v oblasti operovala pod vedením OSN. USA v roce 1995 iniciovaly Daytonskou mírovou dohodu, na jejímž základě byly vyslány do Jugoslávie vojska NATO, která měla dohlížet na plnění dohody. Nejvíce vojáků na místo vyslaly USA a poté Velká Británie.¹³²

Za prezidenta Billa Clintona (1993 – 2001) se neshody Velké Británie a USA týkaly vietnamských imigrantů v Hong Kongu, sankcí proti Iráku a reagování na vývoj jaderných technologií v KLDR. USA podnikly v červnu 1993 vzdušný útok proti Iráku, aniž by jej s Velkou Británií předem konzultovaly.¹³³ Zájmy USA a Velké Británie se zkrížily v Hong Kongu, když měl britský pronájem tohoto teritoria v roce 1997 vypršet. Podle smlouvy měl být Hong Kong navrácen Čínské lidové republice, ale měly být zachovány ekonomické, sociální a právní instituce, zatímco ČLR by se starala o jeho bezpečnost a zahraniční vztahy. USA však chtěly, aby se Hong Kong osamostatnil, protože měly v Hong Kongu ekonomické zájmy a navíc se obávaly, že by ČLR mohla proti němu zavést represe a porušovat lidská práva. Velká Británie nakonec s podporou USA začala Hong Kong před předáním ČLR demokratizovat a v roce 1996 v něm uspořádala svobodné volby.¹³⁴

V roce 1997 nastoupil do úřadu britského premiéra labourista Tony Blair (1997 – 2007). Prezident Clinton a premiér Blair si utvořili blízký osobní vztah, který nepolevil, ani když prezident Clinton čelil skandálům kolem aféry Whitewater a kolem aféry se stážistkou Lewinsky. I přes osobní přátelství premiéra Blaira a prezidenta Clintona se prezident Clinton choval unilaterálně, na příklad když podle rozhodnutí z roku 1996 hrozily britským firmám obchodujícím s Kubou tresty a když byly v roce 1998 podniknuty kroky proti teroristům v Súdánu a v Afghánistánu.¹³⁵ V prosinci 1998 Velká Británie a USA spolupracovaly na akci *Desert Fox*, při níž byl bombardován Irák, jelikož jeho vůdce Saddám Husajn vypověděl ze země zástupce OSN, kteří

---

¹³² Dumbrell 2006, s. 129, 137-138

¹³³ Ibidem, s. 136

¹³⁴ Ibidem, s. 139-140

¹³⁵ Ibidem, s. 143-144

kontrolovali přítomnost zbraní hromadného ničení. Tato akce proběhla bez rezoluce Rady bezpečnosti OSN.¹³⁶ V roce 1999 USA a Velká Británie spolupracovaly pod hlavičkou NATO při zásahu v Kosovu, i když se jejich názory na bombardování lišily. Podle premiéra Blaira však zásah v Kosovu znovu ukázal sílu atlantského mostu a britsko-americké aliance.¹³⁷ Z těchto událostí můžeme vyvodit, že za Clintonovy administrativy si USA šly za svými zájmy. Pomoc a souhlas Velké Británie byly vítány, avšak nebyly nezbytné.

Po skončení studené války se znovu hledal obsah a účel britsko-amerického zvláštního vztahu. Ve Velké Británii byly skupiny, které chtěly, aby se Velká Británie konečně plně přeorientovala na Evropskou unii, protože USA se demograficky proměňují a oddalují od svých evropských kořenů a i Velká Británie zažívá změny ve společnosti díky imigrantům. Další oddalování USA a Velké Británie bylo zpozorováno i v hodnotách jako je náboženství, názor na ochranu životního prostředí a užívání vojenské síly a zbraní. Z toho bylo skeptiky usuzováno, že Velká Británie a USA se od sebe vzdalují, a proto by mělo dojít k přehodnocení důležitosti jejich vztahu.¹³⁸ USA měly podle svých představitelů v 90. letech 20. století převzít kontrolu nad světovým pořádkem a držet si zbrojní převahu, která měla odradit případného vyzyvatele USA, a v případě potřeby měly svou vojenskou převahu využít.¹³⁹

Po teroristických útocích 11. září 2001 na symboly západní civilizace v New Yorku bylo britsko-americké přátelství znovu utuženo. Britský premiér Tony Blair cítil, že Velká Británie je USA zavázána a musí je v těžké chvíli podpořit, a zároveň byl přesvědčen, že je nutno na takovýto teroristický útok příslušně reagovat.¹⁴⁰ Brendan O'Neill¹⁴¹ říká, že jeden z největších mýtů období, kdy byli ve funkci premiér Blair a prezident George W. Bush (2001 – 2009), bylo, že Tony Blair byl považován za Bushovu loutku, což se projevovalo tím, že G. W. Bush byl viněn za vše, zatímco seriózní Blair se nechal do Bushovy válečné politiky jen zatáhnout. Ve skutečnosti však

---

¹³⁶ Marr 2007, s. 549

¹³⁷ Dumbrell 2006, s. 145, 147

¹³⁸ Porter 2010, s. 357

¹³⁹ Barša 2003, s. 49

¹⁴⁰ Dumbrell 2009, s. 65

¹⁴¹ Brendan O'Neill je novinář píšící do online magazínu Spiked a pro BBC News Online, v minulosti byly jeho články publikovány na příklad v The Spectator, The Guardian, The American Prospect. (Guardian News & Media Limited. Brendan O'Neill Profile. <http://www.guardian.co.uk/global/2008/jun/03/brendanoneill>, 7. 4. 2012)

premiér Blair nebyl pasivní hráč, který se nechal vtáhnout do politických machinací svého spojence. Tony Blair se též podílel na vzniku oné válečné politiky, která měla spasit svět. O'Neill tvrdí, že Bushova politika byla jen přetransformovaná politika Tonyho Blaira z 90. let, kdy rozdělil svět na tábory dobra a zla a rozhodl zasahovat do suverenity rozpadajících se států bez svolení OSN, což ukázal na příklad při intervenci v Jugoslávii. Pár let na to prezident G. W. Bush přijal tuto politiku za svou.¹⁴²

Britský premiér Blair chtěl natolik bojovat proti Husajnovi, podpořit USA v odvetné výpravě a zničit zbraně hromadného ničení, jež měly být údajně ukryty v Iráku, že pro obhajobu války v Iráku využil nepotvrzené informace o přítomnosti zbraní hromadného ničení v Iráku, což zničilo jeho důvěryhodnost v očích veřejnosti natolik, že později na svou funkci premiéra rezignoval.¹⁴³ Vojenské přispění Velké Británie při válce v Iráku však nebylo pro USA materiálně nezbytné. Projevilo se to v okamžiku, kdy prezident G. W. Bush nabídl premiérovi Blairovi, že se Velká Británie invaze nemusí účastnit, protože téma války v Iráku způsobuje premiérovi Blairovi na domácí půdě problémy.¹⁴⁴ První příznak odklonu Britů od zvláštního vztahu s USA bylo, že vztah prezidenta G. W. Bushe a premiéra Blaira byl mezi Brity nepopulární¹⁴⁵, protože přivedl Velkou Británii v roce 2003 do války v Iráku.

Po Tonym Blairovi nastoupil do úřadu premiér Gordon Brown (2007 – 2010), jenž ve svém projevu v roce 2008 proklamoval, že aliance mezi Velkou Británií, respektive Evropou, a USA musí vést nadcházející proces proměny světového pořádku. O britsko-americkém zvláštním vztahu se vyjádřil jako o univerzálním přátelství, jež slouží všem účelům, a vychází ze sdílených hodnot národů.¹⁴⁶ Patrick Hayes¹⁴⁷ však ve svém článku uvádí, že za úřadování Gordona Browna se zvláštnímu vztahu Velké Británie a USA moc nedařilo, protože britská vláda nebyla schopna ani podpořit americkou propagandu proti terorismu.¹⁴⁸

---

¹⁴² O'Neill, Brendan: 2009. Bush was Blair's poodle. *Spiked*. 20. 1. 2009 (<http://spiked-online.com/index.php?/site/article/6122/>, 8. 3. 2012).

¹⁴³ Marr 2007, s. 565, 597

¹⁴⁴ Wither 2006, s. 49

¹⁴⁵ Dumbrell 2009, s. 67

¹⁴⁶ Wallance – Phillips 2009, s. 263

¹⁴⁷ Patrick Hayes je britský novinář a komentátor zaměřující se na politická témata. Publikuje ve *Spiked*, BBC Radio, Sky News, Russia Today a Press TV. (Huffington Post UK, The. Patrick Hayes. <http://www.huffingtonpost.co.uk/patrick-hayes>, 7. 4. 2012.)

¹⁴⁸ Hayes 2011

První státní návštěva Velké Británie prezidentem Barackem Obamou (od 2009) dala najevo, že Obama stojí o udržení britsko-amerického zvláštního vztahu a že má zájem se i osobně spřátelit s premiérem Davidem Cameronem (od 2010). Prezident Obama a premiér Cameron společně přejmenovali zvláštní vztah na životně důležitý vztah a oba si vytyčili za cíl ukončit Kaddáfího režim v Libyi, což se jim podařilo. Patrick Hayes uvádí, že vztah USA a Velké Británie v současnosti přestává být vztahem velmoci a upadající mocnosti, ale že začíná být vztahem dvou upadajících mocností, které již přestaly mít vliv na události ve světě. To se projevilo při arabském jaru, kdy se USA nesnažily aktivně ovlivnit průběh událostí, ale pouze reagovaly na nastalé situace.¹⁴⁹

V současnosti ve Velké Británii existují dva protichůdné proudy, které se liší v názoru na to, s kým by Velká Británie měla více spolupracovat. Levicový proud volá po přimknutí se k Evropě a pravicový proud chce, aby se Velká Británie přidala k USA. Pravicový proud chce volný trh, jako mají USA, a levicový proud chce evropský model sociálního státu. Velká Británie se přiklání k USA, nikoliv k Evropské unii, když přijde na téma liberalizace zemědělského trhu a na kulturní protekcionismus.¹⁵⁰ Vůdci Velké Británie jsou kvůli tomuto rozpolcení britské veřejnosti pod neustálým tlakem, aby se rozhodli, kterou cestou se vydají. Zastánkyní pravicového proamerického proudu byla Margaret Thatcher, jež tvrdila, že problémy vždy přicházely z Evropy, kdežto jejich řešení z USA.¹⁵¹ Proevropské skupiny zas poukazují na fakt, že přes 50 % britského obchodu probíhá s EU, jíž je Velká Británie součástí. Proamerické proudy zas poukazují na fakt, že Velká Británie v USA investuje více než v Evropě a i USA jsou velkým investorem ve Velké Británii. Proameričané zároveň doufají, že Velká Británie vstoupí do NAFTA¹⁵², což by zároveň znamenalo, že vystoupí z EU, ve které státy nemohou samostatně uzavírat obchodní dohody. Mezi podporovatele vstupu do NAFTA patří novinářský magnát Conrad Black a americký senátor Phil Gramm, kteří tvrdí, že EU by měla povolit svým členům uzavírat obchodní dohody.¹⁵³ Možnost připojení k NAFTA byla již zvažována v 60. letech, když představitelé Velké Británie uvažovali o vstupu do

---

¹⁴⁹ Ibidem

¹⁵⁰ Rachman 2001, s. 11-12

¹⁵¹ Ash 2006, s. 31

¹⁵² NAFTA = *North Atlantic Free Trade Agreement*, Severoamerická dohoda o volném obchodu

¹⁵³ Rachman 2001, s. 12-13, 15-16

EHS. Členství v NAFTA bylo nakonec zavrženo jako nevýhodné, protože USA byly ekonomicky mnohem silnější než Velká Británie a protože by Velká Británie byla nucena neustále udržovat libru šterlinků v hodnotové paritě s americkým dolarem, i když by to pro ni bylo nevýhodné.¹⁵⁴

Britsko-americký zvláštní vztah byl počátkem 90. let udržován osobním vztahem prezidenta Clintona a premiéra Blaira. Reakce prezidenta G. W. Bushe na útoky 11. září 2001 zachovala i vojenskou a výzvědnou spolupráci těchto dvou zemí.¹⁵⁵ Od roku 1989 bylo pro zvláštní vztah Velké Británie a USA nejslabším obdobím funkční období premiéra Gordona Browna, který neměl osobní pouto s americkým prezidentem a ani se za jeho působení ve funkci nestala žádná zásadní událost, jež by tyto dva národy stmelila. Novým obsahem zvláštního vztahu Velké Británie a USA se po skončení studené války staly humanitární intervence a boj proti terorismu. Velká Británie se v současné době nachází na rozcestí, kde by si měla vybrat mezi USA a Evropskou unií, avšak pro britské státníky je takovéto rozhodnutí příliš obtížné a snaží se nadále balancovat na pomezí zájmů obou svých spojenců.

---

¹⁵⁴ Parr 2006, s. 410

¹⁵⁵ Dumbrell 2006, s. 131

8. Závěr

Cíl této práce bylo potvrdit či vyvrátit existenci zvláštního vztahu USA a Velké Británie a v případě jeho existence určit, v jaké oblasti je nejsilnější. Za nejviditelnější projev zvláštního britsko-amerického vztahu, který je patrný i bez bližšího zkoumání, je zajisté společný jazyk a společné historické kořeny, na které navazuje sdílení hodnot a podobná kultura.

Jako jeden ze znaků britsko-amerického zvláštního vztahu se často uvádí osobní přátelství amerického prezidenta a britského premiéra, jež se vyskytovalo poměrně často. Vzhledem k výzkumu v předcházejících kapitolách se přikláním k názoru uvedenému ve studii Rasmussena a McCormicka¹⁵⁶, kteří upozorňují na to, že jen dobrý vztah mezi vrcholnými představiteli zemí nestačí k tomu, aby spojenectví mezi dvěma zeměmi bylo zvláštní. Představitelé zemí se relativně často střídají, a pro udržení pouta mezi zeměmi je potřeba něco trvalejšího, jako jsou na příklad vládní úředníci. Vztahy mezi vládními úředníky jsou však spíše vedlejším příznakem zvláštního vztahu, nikoliv jeho základem, na kterém by se mělo stavět. Zvláštní vztah pramení z kultury a sdílení hodnot, protože ty se neobměňují tak často a jsou celkem stabilní. Základ zvláštního vztahu tvoří pocit sounáležitosti dvou národů, které se cítí jako jeden velký národ.¹⁵⁷

V období bezprostředně po skončení bipolární konfrontace se ze zvláštního vztahu stala jen fráze, kterou státníci rádi sdělovali jako oficiální stanovisko novinářům při tiskových konferencích. K tomu došlo proto, že se pro zvláštní vztah hledal nový obsah, jímž se brzy staly humanitární intervence a válka proti terorismu. Udržování tohoto vztahu, alespoň na verbální úrovni, se očekávalo, zejména Velká Británie ráda slyšela, že USA jsou její zvláštní spojenec. Zvláštní vztah Velké Británie a USA byl častěji vyzdvihován Brity¹⁵⁸, kteří na něm byli více závislí než USA.

Velmi důležitým prvkem zvláštního vztahu Velké Británie a USA je spolupráce na poli vývoje technologií, zejména vývoj jaderných zbraní. Z předcházejících kapitol vyplývá, že v tomto bodě se britsko-americký zvláštní vztah potvrzuje. Tato spolupráce navazující na spolupráci za druhé světové války byla dočasně utlumena americkým McMahanovým zákonem z roku 1946, který však byl zrevidován v souvislosti

---

¹⁵⁶ Jorgen Rasmussen a James McCormick jsou akademičtí pracovníci na Iowa State University. (McCormick – Rasmussen 1993, s. 515)

¹⁵⁷ McCormick – Rasmussen 1993, s. 516-518

¹⁵⁸ Reynolds 1985, s. 1

s britským nákupem raket Polaris v roce 1962. V následujících letech byla spolupráce v této oblasti prohloubena. Velká Británie a USA spolu intenzivně spolupracovaly, i pokud šlo o válečné konflikty. Z výstupů z předcházejících kapitol lze usoudit, že v době krize, nepočítáme-li suezskou krizi, se USA nebo Velká Británie vždy mohly spolehnout na podporu od svého anglosaského partnera.

Pokud jde o ekonomické záležitosti, jak vyplývá z předchozích kapitol, obě země se chovaly značně unilaterálně. USA sice finančně podporovaly libru, aby nepadla, ale to bylo v zájmu samotných USA, jelikož propad libry mohl ovlivnit i cenu dolaru. Rozhodnutí o devalvaci libry šterlinků v roce 1967 a o uzavření zlatého okna roku 1971 byla unilaterální rozhodnutí, jež sledovala národní ekonomické zájmy a neohlížela se na spojence. Z toho vyplývá, že v ekonomické oblasti se zvláštní vztah nepotvrzuje.

USA v současnosti představují pro Velkou Británii důležitého obchodního partnera. Velká Británie patří k největším investorům v USA a je zároveň cílem mnoha amerických investic.¹⁵⁹ Z přílohy vyplývá, že pro Velkou Británii jsou USA druhým největším dovozcem zboží i druhým největším místem britského exportu, hned po Evropské unii. V roce 2010 byly USA v importu do Velké Británie vytlačeny z druhé na třetí příčku Čínskou lidovou republikou. V grafech je vidět, že obchod s Evropskou unií několikrát převyšuje obchod s USA, z čehož lze usoudit, že se Velká Británie, co se týče obchodu, vydala evropskou cestou.

Velká Británie původně vyvážela svou kulturu do USA. Po druhé světové válce neměli lidé ve Velké Británii peněz nazbyt, tudíž nebyl příliš prostor pro vytváření vlastní kultury a Velká Británie spíše jen přejímala trendy přicházející z USA, které nebyly válkou tolik poškozeny. Postupem času se stalo, že kulturní dění začalo být ovládáno trendy pocházejícími z USA. V 60. letech se začala Velká Británie vzpamatovávat a lidé začali vytvářet britskou kulturu, která se dostala i do USA.¹⁶⁰ V současnosti dochází ve Velké Británii k stírání původních regionálních rozdílů, což je důsledek globalizace a šíření uniformních nadnárodních korporací, jež většinou

---

¹⁵⁹ Foreign & Commonwealth Office. United States of America – Trade and Investment. <http://www.fco.gov.uk/en/travel-and-living-abroad/travel-advice-by-country/country-profile/north-central-america/united-states?profile=tradeInvestment>, 1. 4. 2012.

¹⁶⁰ Sandbrook 2008, s. 302-304

pocházejí z USA.¹⁶¹ V oblasti kultury tudíž lze zpozorovat vzájemné ovlivňování se, v současnosti však mají větší vliv, a to nejen ve Velké Británii, ale i ve světě, Spojené státy americké.

Existence zvláštního vztahu Velké Británie a USA se tedy nejvíce projevuje v oblasti kultury, v oblasti spolupráce politického aparátu obou zemí, v oblasti vojenské spolupráce a ve spolupráci na vývoji technologií. Britsko-americký zvláštní vztah se nepotvrzuje v ekonomické politice, kterou si země unilaterálně řídí podle národních zájmů, a v současném vývoji obchodních vztahů (viz graf 1 a graf 2 v příloze). Z toho vyplývá, že předpoklad existence *special relationship* mezi Velkou Británií a Spojenými státy americkými je oprávněný a správný, i když se stoprocentně nepotvrzuje ve všech oblastech. Nelze se proto divit, že je, a myslím, že i v budoucnu bude, nad tímto tématem v odborné diskusi tak často polemizováno. Nové trendy, jež se objevují v souvislosti se vzrůstající imigrací do USA a do Velké Británie, postupující integrace Evropské unie a současné postavení USA v mezinárodním systému působí na hodnoty a zájmy obou zemí.¹⁶² Jakákoliv jejich změna zajisté vyvolá další spekulace o síle britsko-amerického vztahu a jeho zvláštnosti.

---

¹⁶¹ Kingsnorth 2008, s. 6

¹⁶² Viz s. 41

Použité zdroje

- Adams, Iestyn: 2005. *Brothers across the Ocean. British Foreign Policy and the Origins of the Anglo-American "Special Relationship" 1900-1905*. Londýn, Tauris Academic Studies.
- Ash, Timothy Garton: 2006. *Svobodný svět. Amerika, Evropa a budoucí Západ*. Praha, Paseka.
- Barša, Pavel: 2003. *Hodina Impéria. Zdroje současné zahraniční politiky USA*. Brno, Masarykova univerzita v Brně, Mezinárodní politologický ústav.
- Baylis, John – Marsh, Steve: 2006. The Anglo-American "Special Relationship": The Lazarus of International Relations. *Diplomacy & Statecraft*, Vol. 17, No. 1, p. 173-211.
- Bernard, Jean-Yves: 2009. Disregarding the Atlantic "Special Relationship": The Eden Cabinet in the Lead-up to the Invasion of the Suez Canal Zone. *Canadian Journal of History*, Vol. 44, No. 1, p. 39-61.
- Carter, David: 2010. The Korean War at 60. Part two: The course of the war and the British involvement. *Contemporary Review*, Vol. 292, No. 1697, p. 293-305.
- Chancellor, Alexander: 2011. Obama's definition of the special relationship has genuine meaning. *The Guardian*. 27. 5. 2011 (<http://www.guardian.co.uk/commentisfree/cifamerica/2011/may/27/obama-us-uk-special-relationship>, 31. 1. 2012).
- Churchill, Winston: 1999a. *Dějiny anglicky mluvících národů. Věk revoluce*. Praha, Argo.
- Churchill, Winston: 1999b. *Dějiny anglicky mluvících národů. Velké demokracie*. Polička, Argo.
- Danchev, Alex: 1996. On Specialness. *International Affairs*. Vol. 72, No. 4, p. 737-750.
- Danchev, Alex: 2006. The Cold War "Special Relationship" Revisited. *Diplomacy and Statecraft*. Vol. 17, No. 3, p. 579-595.
- Dobson, Alan: 2002. *Anglo-American Relations in the Twentieth Century. Of friendship, conflict and the rise and decline of superpowers*. Taylor & Francies e-Library.
- Dumbrell, John: 2004. The US-UK 'Special Relationship' in a World Twice Transformed. *Cambridge Review of International Affairs*, Vol. 17, No. 3, p. 437-450.
- Dumbrell, John: 2006. *A Special Relationship. Anglo-American Relations from the Cold War to Iraq*. New York, Palgrave Macmillan.
- Dumbrell, John: 2009. The US-UK Special Relationship: Taking the 21st-Century Temperature. *British Journal of Politics & International Relations*, Vol. 11, No.1, p. 64-78.
- Durham University. Staff Profiles. <http://www.dur.ac.uk/sgia/profiles/?id=4423>, 7. 4. 2012.
- European Center for Security Studies. James Kenneth Wither (UK). <http://www.marshallcenter.org/mcpublicweb/en/component/content/article/29-art-bio-faculty-wither.html>, 7. 4. 2012.

- Financial Times, The. Gideon Rachman. <http://www.ft.com/intl/comment/columnists/gideonrachman>, 7. 4 2012.
- Freedman, Lawrence: 1982. The Atlantic Crisis. *International Affairs*, Vol. 58, No. 3, p. 395-412.
- Freedman, Lawrence: 2006. The Special Relationship, Then and Now. *Foreign Affairs*, Vol. 85, No. 3
(<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=bth&AN=20586929&lang=cs&site=eds-live>, 4. 3. 2012).
- Guardian News & Media Limited. Brendan O'Neill Profile. <http://www.guardian.co.uk/global/2008/jun/03/brendanoneill>, 7. 4. 2012
- Hatzivassiliou, Evanthis: 1989. The Suez crisis, Cyprus and Greek foreign policy, 1956. A view from the British Archives. *Balkan Studies*, Vol. 30, No. 1, p. 107-129.
- Hayes, Patrick: 2011. America and Britain: a not-so-special relationship. *Spiked*. 25. 5. 2011 (<http://www.spiked-online.com/index.php/site/article/10544/>, 7. 3. 2012).
- Holmes, Alison R.: 2010. Ronald Reagan: Conviction politics and the transatlantic relationship. *Journal of Transatlantic Studies*, Vol. 8, No. 3, p. 257-267.
- Huffington Post UK, The. Patrick Hayes. <http://www.huffingtonpost.co.uk/patrick-hayes>, 7. 4. 2012.
- Huffington Post, The. "Special Relationship" Between U.S. And Great Britain Should End, U.K. Lawmakers Say. *The Huffington Post*. 28. 3. 2010
(http://www.huffingtonpost.com/2010/03/28/special-relationship-us-u_n_516217.html, 21. 1. 2012).
- Isaacson, Walter: 1982. Stormy Times for the U. S. *Time*, Vol. 119, No. 20
(<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=a9h&AN=54222947&lang=cs&site=eds-live>, 4. 3. 2012).
- Kimball, Warren F.: 2005. The 'Special' Anglo-American Special Relationship 'A Fatter, Larger Underwater Cable. *Journal of Transatlantic Studies*, Vol. 3, Supplement, p. 1-5.
- Kingsnorth, Paul: 2008. Real England. The Battle Against the Bland. Portobello Books, London.
- Kissinger, Henry: 1994. Diplomacy. Simon & Schuster, New York.
- Krejčí, Oskar: 2009. Zahraniční politika USA. Praha, Professional Publishing.
- Louis, William Roger: 1985. American Anti-Colonialism and the Dissolution of the British Empire. *International Affairs*, Vol. 61, No. 3, p. 395-420.
- Marr, Andrew: 2007. A History of Modern Britain. Macmillan, London.
- McCormick, James – Rasmussen, Jorgen: 1993. British Mass Perceptions of the Anglo-American Special Relationship. *Political Science Quarterly*, Vol. 108, No. 3, p. 515-541.
- Nau, Henry: 2008. Conservative Internationalism. *Policy Review*, Vol. 30, No. 150, p. 3-44.
- Newark College of Arts and Sciences & University College – Newark. Profile: Warren F. Kimball. <http://www.ncas.rutgers.edu/warren-f-kimball>, 7. 4. 2012.

- Newsom, David: 1987. US-British Consultation: An Impossible Dream? *International Affairs*, Vol. 63, No. 2, p. 225-238.
- O'Neill, Brendan: 2009. Bush was Blair's poodle. *Spiked*. 20. 1. 2009 (<http://spiked-online.com/index.php?site/article/6122/>, 8. 3. 2012).
- Official Web Site of the Nobel Prize, The. The Nobel Peace Prize 1973. http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/1973/kissinger-bio.html, 7. 4. 2012.
- Parr, Helen: 2006. Britain, America, East of Suez and the EEC: Finding a Role in British Foreign Policy, 1964 – 67. *Contemporary British History*, Vol. 20, No. 3, p. 403-421.
- Porter, Patrick: 2010. Last charge of the knights? Iraq, Afghanistan and the special relationship. *International Affairs*, Vol. 86, No. 2, p. 355-375.
- Rachman, Gideon: 2001. Is the Anglo-American Relationship Still Special?. *The Washington Quarterly*, Vol. 24, No. 2, p. 7-20.
- Raková, Svatava: 1998. Dobrodruzi, puritáni a Indiáni. Angličané v Novém světě. Praha, Libri.
- Rawnsley, Andrew: 2007. Britain needs a declaration of independence from America. *The Observer*. 11. 2. 2007 (<http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2007/feb/11/comment.politics1>, 5. 3. 2012).
- Reynolds, David: 1985. A "special relationship"? America, Britain and the International Order Since the Second World War. *International Affairs*, Vol. 62, No. 1, p. 1-20.
- Reynolds, David: 1988. Rethinking Anglo-American Relations. *International Affairs*, Vol. 65, No. 1, p. 89-111.
- Sandbrook, Dominic: 2008. White Heat. A History of Britain in the Swinging Sixties. Abacus, London.
- Siegel, Steven: 2005. British foreign policy during the American Civil War: January 1860 to September 1862. *The Concord Review* (http://www.tcr.org/tcr/essays/eprize07_Civil%20War%20Diplomacy%2016_1.pdf), p. 117-137.
- Sychra, Zdeněk: 2003. První rozšíření: Velká Británie, Irsko, Dánsko. In: Fiala, Petr; Pitrová, Markéta eds. *Rozšiřování ES/EU*. Brno, Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, s. 27-54.
- University of Dundee. Professor Alan Dobson. <http://www.dundee.ac.uk/politics/staff/alandobson/>, 7. 4. 2012.
- University of Nottingham, The. Alex Danchev. <http://www.nottingham.ac.uk/politics/staff/alex.danchev>, 7. 4. 2012.
- Wallace, William – Phillips, Christopher: 2009. Reassessing the special relationship. *International Affairs*, Vol. 85, No. 2, p. 263-284.
- Wither, James: 2006. An Endangered Partnership: The Anglo-American Defence Relationship in the Early Twenty-first Century. *European Security*, Vol. 15, No. 1, p. 47-65.

Wright, Esmond: 1991. The special relationship. *History Today*, Vol. 41, No. 4, p. 53-57.

WTO. Country Profile – United Kingdom.
http://stat.wto.org/CountryProfiles/GB_e.htm, 28. 3. 2011.

WTO. Trade Profiles 2006.
(http://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/anrep_e/trade_profiles06_e.pdf, 28. 3. 2012), p. 175.

WTO. Trade Profiles 2007.
(http://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/anrep_e/trade_profiles07_e.pdf, 28. 3. 2012), p. 176.

WTO. Trade Profiles 2008.
(http://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/anrep_e/trade_profiles08_e.pdf, 28. 3. 2012), p. 176.

WTO. Trade Profiles 2009.
(http://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/anrep_e/trade_profiles09_e.pdf, 28. 3. 2012), p. 176.

WTO. Trade Profiles 2010.
(http://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/anrep_e/trade_profiles10_e.pdf, 28. 3. 2012), p. 176.

Resumé

This bachelor thesis deals with the existence of the so called “special relationship” between the United States of America and the United Kingdom after the Second World War. The main aim is to find out whether such a relationship is fiction, or if it really existed in the past or exists in these days and in which areas had these two countries the strongest cooperative relationship. This paper explores political, military, scientific, economic and also personal aspects of the Anglo-American relationship.

The existence of the special relationship is considered to grow from the historical, cultural and linguistic ties, but it also stands on the close cooperation of British and American bureaucratic apparatus, personal relations of the leaders, the military cooperation and on the exclusive nuclear partnership. The stronger partner in the Anglo-American relationship in the present day is the USA and the UK is more dependent on this partnership.

After the Second World War the special relationship was based on the memories of military partnership during the war. The USA was against the British protectionism and colonialism, which showed during the Suez crisis. The UK needed the USA because of its bad economic state after WWII. In the 1960s deeper partnership in a scientific and a technological development was created, which soon turned into a nuclear partnership. In 1973 the UK joined the European Economic Community, which reduced trade ties between the UK and the USA. In this decade the UK became only a partner in a diplomatic problematic and a consultant of the USA, because the UK could no longer financially afford maintaining all of its bases and army round the world. Following the end of the Cold War in 1989, the special relationship got a new content, the humanitarian interventionism (eg. Kosovo) and the war against terror (eg. Afghanistan, Iraq).

Přílohy:

Tabulka 1: Export a import Velké Británie v roce 2005

MERCHANDISE TRADE	Value		Annual percentage change		
	2005	1995-2005	2004	2005	
Merchandise exports, f.o.b. (million US\$)	382 761	5	14	10	
Merchandise imports, c.i.f. (million US\$)	510 237	7	20	8	
	2005			2005	
Share in world total exports	3.67			Share in world total imports 4.73	
Breakdown in economy's total exports				Breakdown in economy's total imports	
By main commodity group (ITS)				By main commodity group (ITS)	
Agricultural products	5.9			Agricultural products	9.9
Fuels and mining products	12.4			Fuels and mining products	10.7
Manufactures	77.5			Manufactures	71.9
By main destination				By main origin	
1. European Union (25)	56.2			1. European Union (25)	53.0
2. United States	14.8			2. United States	8.1
3. United Arab Emirates	2.7			3. China	6.2
4. Switzerland	2.5			4. Norway	4.3
5. Japan	1.8			5. Japan	3.2

Zdroj: WTO. Trade Profiles 2006.

(http://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/anrep_e/trade_profiles06_e.pdf, 28. 3. 2012), p. 175.

Tabulka 2: Export a import Velké Británie v roce 2006

MERCHANDISE TRADE	Value		Annual percentage change		
	2006	2000-2006	2005	2006	
Merchandise exports, f.o.b. (million US\$)	448 291	8	11	17	
Merchandise imports, c.i.f. (million US\$)	619 385	10	9	21	
	2006			2006	
Share in world total exports	3.71			Share in world total imports 4.99	
Breakdown in economy's total exports				Breakdown in economy's total imports	
By main commodity group (ITS)				By main commodity group (ITS)	
Agricultural products	5.3			Agricultural products	8.8
Fuels and mining products	13.0			Fuels and mining products	11.7
Manufactures	77.6			Manufactures	65.3
By main destination				By main origin	
1. European Union (25)	61.8			1. European Union (25)	50.2
2. United States	13.2			2. United States	8.0
3. Switzerland	1.8			3. China	6.1
4. Japan	1.7			4. Norway	4.4
5. Canada	1.6			5. Japan	2.4

Zdroj: WTO. Trade Profiles 2007.

(http://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/anrep_e/trade_profiles07_e.pdf, 28. 3. 2012), p. 176.

Tabulka 3: Export a import Velké Británie v roce 2007

MERCHANDISE TRADE	Value		Annual percentage change	
	2007	2000-2007	2006	2007
Merchandise exports, f.o.b. (million US\$)	437 807	6	17	-2
Merchandise imports, c.i.f. (million US\$)	619 575	9	17	3
	2007			2007
Share in world total exports	3.14			Share in world total imports
Breakdown in economy's total exports				Breakdown in economy's total imports
By main commodity group (ITS)				By main commodity group (ITS)
Agricultural products	6.3			Agricultural products
Fuels and mining products	14.8			Fuels and mining products
Manufactures	74.1			Manufactures
By main destination				By main origin
1. European Union (27)	57.4			1. European Union (27)
2. United States	14.7			2. United States
3. Switzerland	1.8			3. China
4. China	1.7			4. Norway
5. Japan	1.7			5. Japan

Zdroj: WTO. Trade Profiles 2008.

(http://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/anrep_e/trade_profiles08_e.pdf, 28. 3. 2012), p. 176.

Tabulka 4: Export a import Velké Británie v roce 2008

MERCHANDISE TRADE	Value		Annual percentage change	
	2008	2000-2008	2007	2008
Merchandise exports, f.o.b. (million US\$)	458 572	6	-2	4
Merchandise imports, c.i.f. (million US\$)	632 017	8	4	1
	2008			2008
Share in world total exports	2.85			Share in world total imports
Breakdown in economy's total exports				Breakdown in economy's total imports
By main commodity group (ITS)				By main commodity group (ITS)
Agricultural products	6.5			Agricultural products
Fuels and mining products	18.0			Fuels and mining products
Manufactures	71.0			Manufactures
By main destination				By main origin
1. European Union (27)	56.3			1. European Union (27)
2. United States	14.1			2. United States
3. China	2.0			3. China
4. Switzerland	1.9			4. Norway
5. Russian Federation	1.7			5. Japan

Zdroj: WTO. Trade Profiles 2009.

(http://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/anrep_e/trade_profiles09_e.pdf, 28. 3. 2012), p. 176.

Tabulka 5: Export a import Velké Británie v roce 2009

MERCHANDISE TRADE	Value	Annual percentage change		
	2009	2000-2009	2008	2009
Merchandise exports, f.o.b. (million US\$)	352 491	2	5	-23
Merchandise imports, c.i.f. (million US\$)	481 707	4	2	-24
	2009			2009
Share in world total exports	2.82	Share in world total imports		3.80
Breakdown in economy's total exports		Breakdown in economy's total imports		
By main commodity group (ITS)		By main commodity group (ITS)		
Agricultural products	7.4	Agricultural products		12.1
Fuels and mining products	14.4	Fuels and mining products		13.1
Manufactures	73.0	Manufactures		69.9
By main destination		By main origin		
1. European Union (27)	54.8	1. European Union (27)		52.7
2. United States	14.9	2. United States		9.7
3. China	2.3	3. China		9.0
4. Switzerland	1.7	4. Norway		4.8
5. Canada	1.6	5. Japan		2.0

Zdroj: WTO. Trade Profiles 2010.

(http://www.wto.org/english/res_e/booksp_e/anrep_e/trade_profiles10_e.pdf, 28. 3. 2012), p. 176.

Tabulka 6: Export a import Velké Británie v roce 2010

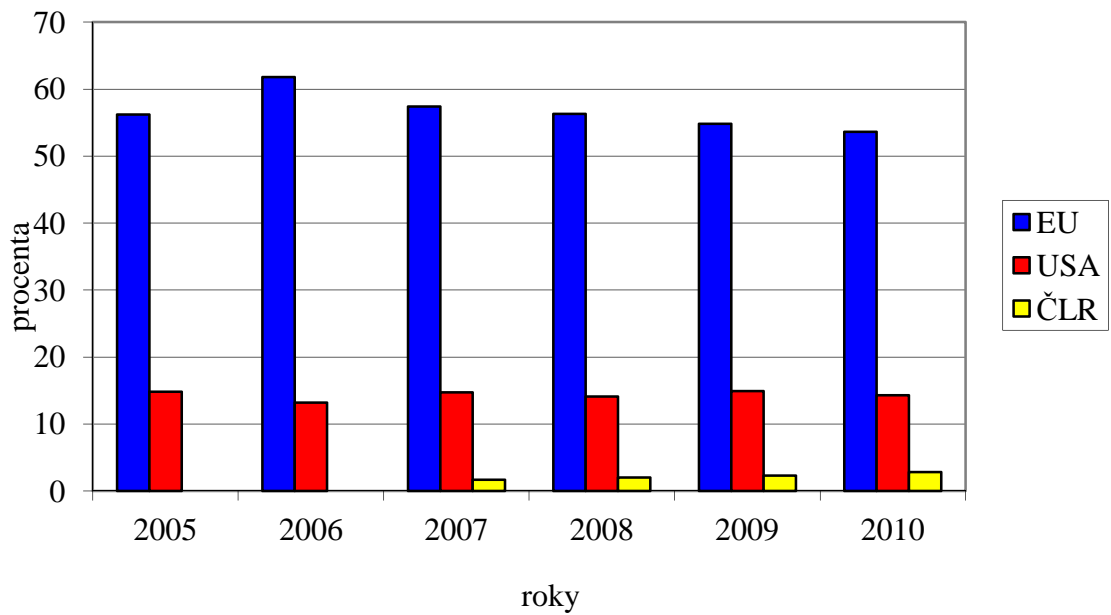
MERCHANDISE TRADE	Value	Annual percentage change		
	2010	2005-2010	2009	2010
Merchandise exports, f.o.b. (million US\$)	405 666	1	-23	15
Merchandise imports, c.i.f. (million US\$)	560 097	2	-24	16
	2010			2010
Share in world total exports	2.66	Share in world total imports		3.64
Breakdown in economy's total exports		Breakdown in economy's total imports		
By main commodity group (ITS)		By main commodity group (ITS)		
Agricultural products	7.2	Agricultural products		10.8
Fuels and mining products	16.8	Fuels and mining products		15.0
Manufactures	74.2	Manufactures		72.7
By main destination		By main origin		
1. European Union (27)	53.6	1. European Union (27)		51.5
2. United States	14.3	2. China		9.4
3. China	2.8	3. United States		9.0
4. Switzerland	2.0	4. Norway		5.3
5. Canada	1.6	5. Canada		2.2

Zdroj: WTO. Country Profile – United Kingdom.

http://stat.wto.org/CountryProfiles/GB_e.htm, 28. 3. 2011.

Z těchto tabulek vyplývají následující grafy:

Graf 1: Export z Velké Británie v letech 2005 – 2010

Graf 2: Import do Velké Británie v letech 2005 – 2010

